

Avaleht>Teie õigused>Alaealiste õigused kohtumenetluses

Alaealiste õigused kohtumenetluses

Lapsesõbralik õigusemõistmine tähendab selliseid kohtusüsteeme, kus on tagatud kõigi lapse õiguste arvestamine ja tulemuslik rakendamine suurimas võimalikus ulatuses.

Umbes 19% ELi elanikest (95 miljonit inimest) on alla 18-aastased. Alaealised võivad liikmesriikide kohtusüsteemidega kokku puutuda otseselt või kaudselt eri viisidel, näiteks kui nad panevad toime õigusrikkumise, kui nad on kuriteo tunnistajaks või langevad kuriteo ohvriks, kui nad taotleavad varjupaika, kui nende suhtes toimub lapsendamismenetlus või kui nende vanemad ei suuda kokku leppida hooldusõiguse jagamises.

Kohtumenetlus võib alaealise elu oluliselt mõjutada ning kui seda ei toimetata lapsesõbralikult, võib juhtuda, et alaealise õigusi piiratakse või rikutakse. Liitagi, kui riikide kohtusüsteemides puuduvad lapsesõbralikud menetlused ja tavad, on kõige haavatavamatel lastel (nt puuetega lapsed ja lapsrändajad) eriti raske oma õigusi teostada.

Kõigile alaealistele peaks olema tagatud õigus õiguskaitse kättesaadavusele. Lisaks sellele tuleks alati, kui lapsed õigusemõistmisega kokku puutuvad, arvesse võtta laste vanust, erivajadusi, küpsust, arusaamisvõimet ja võimalikke suhtlemisraskusi.

Vaja on selgemat teavet alaealisi mõjutava õigusemõistmisega seotud isikute ja menetluste kohta ning eriülevaadet, mis tagaks, et alaealiste õigused on kaitstud. Sellega seoses on kindlaks määratud kaks kategooriat: **lapsed kohtumenetluses** ja ELi riikides kehtestatud **erimenetlused** vastavalt õigusharule. Esimesse kategooriasse koondatakse lapse juriidilise staatuse üldaspektid, näiteks kriminaal- või tsiviilvastutus, juurdepääs õigusabile, suhted kooli /haridusasutustega, oma tervise kohta otsuste tegemine, erikohtud/-institutsioonid ja rahaline toetus kohtusse pöördumisel.

Teise kategooria eesmärk on koguda teavet selle kohta, kuidas alaealisi kohtumenetluses koheldakse, ning liikmesriikides kehtivate kriminaal-, tsiviil- ja haldusmenetluste eripära kohta.

Viimati uuendatud: 21/09/2020

Käesolevat lehekülge haldab Euroopa Komisjon. Sellel veebisaidil avaldatud teave ei kajasta tingimata Euroopa Komisjoni ametlikku seisukohta. Komisjon ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õigusteabe viida alt ELi veebilehtede autoriõiguste eeskirjade kohta.

Alaealiste õigused kohtumenetluses - Bulgaaria

1. Lapse õigus- ja teovõime

Bulgaarias on kriminaalvastutusele võtmise vanuse alampiir 14 aastat. Iseseisvalt kohtusse pöördumise vanuse alampiir on kõikide asjade puhul 14 aastat.

2. Juurdepääs kohandatud menetlustele

Üldkohtutes ei ole lasteõiguse valdkonnas spetsialiseerumist. Kohtutes, kus töötajate arv on piisav, et tagada kohtuasjade juhusliku jaotamise põhimõte, määratakse kohtunikud tsiviil- ja kriminaalosakonda ning nad tegelevad ainult vastavate kohtuasjadega. Osakondi võib moodustada regionaalsetes ja piirkondlikes kohtutes ning nendesse kohtunike määramine toimub kohtudirektori äranägemisel.

Bulgaaria õigusaktides on sätestatud mõiste „laps“ õiguslik määratlus. Vanuse alampiir on nõutav ka kriminaalvastutusele võtmiseks ning alaealiste karistuste määramise kohta on kehtestatud erieeskirjad. Lastekaitseaduse tähenduses on laps „iga füüsiline isik, kes ei ole saanud 18aastaseks“. Alaealised noored jagunevad kahte rühma – 14–16aastased ja 16–18aastased. Võrreldes täiskasvanute kriminaalvastutusega leevendatakse nende kriminaalvastutust; 16–18aastaste vanusekategorias on leevendusmeetmete tase madalam.

16aastased alaealised võivad kanda haldusvastutust halduskuritegude ja -karistuste seaduse ning eriseaduste, näiteks alaealiste huligaansuse vastu võitlemise dekreeidi alusel.

3. Valdkonnaülesed aspektid

Kõik asjaomased organisatsioonid peavad oma tegevust kooskõlastama, et saada lastest igakülgne ülevaade. Lastekaitseadusega reguleeritakse lastekaitseasutuste – riiklik lastekaitseamet, kohaliku tasandi sotsiaalabi direktoraadid, töö- ja sotsiaalpoliitika minister, siseminister, haridus- ja teadusminister, justiitsminister, välisminister, kultuuriminister, tervishoiuminister ning omavalitsuste linnapead – pädevust.

4. Spetsialistide koolitus

Kohtumenetluses osalevad spetsialistid peavad olema kvalifitseeritud ja neil peavad olema ulatuslikud kogemused, eelkõige lastega töötamisel. Õiguslase koolituse nõudeid ei ole, kuid peaaegu kõik spetsialistid osalesid kvalifikatsioonikursustel ja koolitustel, mis annavad neile erioskused.

Teisalt osalevad sotsiaaltöötajad ja politseinikud erinevates uuringutes, seminaridel ja kohtumistel, mida korraldavad avalik-õiguslikud asutused, valitsusvälised organisatsioonid jne. Sotsiaalabi amet kui peamine valitsusasutus, mis vastutab lastekaitsepoliitika rakendamise eest kohalikul tasandil, korraldab palju koolitusi oma ametnike, st sotsiaaltöötajate kvalifikatsiooni parandamiseks.

5. Lapse huvid

Lastekaitseaduse kohaselt on lapse huvid tagamine üks peamisi kaitsepõhimõtteid. Lapse huvidest lähtumine on peamine põhimõte laste kaasamisel kohtumenetlustesse. Riiklikud õigusaktid annavad lastele võimaluse osaleda proaktiivselt, avaldada arvamust ja osaleda otsuste tegemises.

6. Juurdepääs õiguskaitsevahenditele

Lastekaitseaduses on sätestatud, et lapsel on õigus tasuta õigusabile ja edasikaebamisele kõigis menetlustes, mis mõjutavad tema õigusi või huve. Ilma õigus- ja teovõimeteta lapsed saavad kaebusi ja apellatsioonikaebusi esitada oma vanemate või seaduslike esindajate kaudu, kes nende õigusi nende nimel kasutavad. Seadus annab nendele esindajatele võimaluse teha otsuseid, lähtudes lapse huvidest. Laps ohvri puhul, kes otsustab süüdistust mitte esitada, võib prokurör teha seda tema nimel, alustades kohtueelsest menetlusest.

Lastele antava tasuta õigusabi kohta erieeskirjad puuduvad. Kohaldatakse õigusabiseaduse ühiseid eeskirju.

7. Edasine areng

Justiitsministeerium koostas paljude sidusrühmade osalusel uue *seaduse kriminaalmenetlusest kõrvalehoidmise ja alaealiste suhtes distsiplinaarkaristuste kehtestamise kohta*. Seaduseelnõu eesmärk on soodustada seadusega vastuollu sattunud alaealiste seaduslikku käitumist ning toetada nende ühiskonda integreerimist distsiplinaarmetmete kehtestamise kaudu ja nende kaasamist asjakohastes haridus- ja kasvatusprogrammidesse. Vastavalt rahvusvahelistele standarditele ja parimatele tavadele reguleerib seaduseelnõu uut meetmete süsteemi, millega tagatakse teisest ja korduvate süütegude ennetamine ebaseadusliku käitumisega alaealiste puhul.

Kavandatud seadusandlike muudatuste oluline osa on vahenduse kasutamise võimalus. See võimaldab võtta kasutusele (taastava) õiguse alaealiste kriminaalmenetlusest kõrvalesuunamiseks, et kõrvaldada õigusvastase tegevusega tekitatud kahju ning taastada võimalikult suures ulatuses õigusrikkuja, ohvri ja ühiskonna vaheline suhe.

8. Perekonnaelu

Bulgaaria õigusakte lapsendamise kohta on muudetud seoses lastekaitse ja riikidevahelise lapsendamise alase koostöö konventsiooni (Haagi konventsioon) ratifitseerimisega. Muudatustega nähti ette lapsendamise ja lapsendajate kandmine eriregistritesse täieliku lapsendamise lubamise tingimusena. Erand sellest reeglist kehtestati abikaasa lapse lapsendamisel ning lapselapse lapsendamisel vanavanemate poolt.

Bulgaaria õigusaktide kohaselt võib lapsendamine olla kas „täielik“ või „lihtne“:

Täieliku lapsendamise korral tekivad ühelt poolt lapsendatud lapse ja tema alanejate sugulaste ning teiselt poolt lapsendaja ja tema sugulaste vahel õigused ja kohustused, mis on tavaliselt bioloogiliste sugulaste vahel, ja katkevad õigused ja kohustused lapsendatud lapse ja tema alanejate sugulaste ning bioloogiliste sugulaste vahel.

Lihtsa lapsendamise korral tekivad ühelt poolt lapsendatud lapse ja tema alanejate sugulaste ja teiselt poolt lapsendaja vahel bioloogiliste sugulastega samad õigused ja kohustused ning säilivad õigused ja kohustused lapsendatud lapse ja tema alanejate sugulaste ning nende bioloogiliste sugulaste vahel. Vanemlikud õigused ja kohustused lähevad üle lapsendavale vanemale.

Lapsesõbralik õigusemõistmine Bulgaarias (324 Kb)

Viimati uuendatud: 05/10/2023

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Alaealiste õigused kohtumenetluses - Taani

1. Lapse õigus- ja teovõime

Taanis on iseseisvalt kohtusse pöördumise vanuse alampiir 18 aastat.

2. Juurdepääs kohandatud menetlustele

Kriminaalasjade puhul ei ole spetsiaalseid lapsohvrite ja lapstunnistajatega tegelevaid asutusi. Selliste lastega tegelevad tavaline politsei, prokuratuur ja kohtud.

Tsiviilasjade puhul ei ole Taanis spetsiaalseid asutusi, mis tegeleksid lastega tsiviilkohtumenetluses.

Taani õigussüsteem põhineb üldjuhul eeldusel, et kohtunikud ja kohtutäiturid on üldsuunitlusega. Seega ei osale lapsi puudutavates menetlustes sellele valdkonnale spetsialiseerunud kohtunikud ega kohtutäiturid.

Kohtutel on üldine kohustus menetleda iga kohtuasja vajaliku kiirusega.

2013. aastal otsustas Taani valitsus tugevdada laste ja noorte kaitset väärkohtlemise eest. Kui laps või noor vajab eeldatavasti eritoetust, tagab kohalik omavalitsus lapse või noore olukorra uurimise.

Kriminaalõiguse süsteemis ei ole spetsiaalseid lapsohvrite ja lapstunnistajatega tegelevaid asutusi.

Taani peab saatjata alaealisi eriti haavatavaks rühmaks ja nende taotluste läbivaatamise kohta on koostatud suunised.

Lastest hagejaid esindavad tsiviilkohtumenetluses nende vanemad või eestkostjad, sest lastel puudub menetlusteovõime. Lastel, keda kutsutakse tavalisse tsiviilkohtusse tunnistajaks, ei ole õigust taotleda tasuta advokaati.

3. Valdkonnaülesed aspektid

2013. aastal eraldas Taani valitsus rahalisi vahendeid algatustele, mis tugevdavad laste ja noorte kaitset väärkohtlemise eest Ühe algatuse raames loodi viis spetsiaalset nn lastemaja kõigi Taani kohalike omavalitsusüksuste jaoks.

Loodud on koostöömehhanism piirkondliku haldusasutuse ja kohalike omavalitsuste vahelise koostöö tõhustamiseks tõsiste konfliktide korral.

4. Spetsialistide koolitus

Asekohtunikud osalevad mitmel kohustuslikul baaskoolituskursusel. Need kursused hõlmavad hooldusõigusasjade menetlemise koolitust.

Kohtunike puhul on see teema koolituskursustesse ja seminaridesse üldiselt lisatud, kui see on asjakohane.

Lapsi tsiviil-, kriminaal- või haldusasjades esindavatele advokaatidele kohustuslikku koolitust ette nähtud ei ole.

Prokuratuuri juhataja pakub täienduskoolituse osana seminari prokuröridele, kes puutuvad menetluste käigus kokku lastega.

Taani valitsus toetab kohalikke omavalitsusi pidevalt nende töös haavatavatele lastele, noortele ja nende perekondadele sobiva teenuse osutamiseks.

Seepärast eraldatakse igal aastal rahalisi vahendeid kohalike omavalitsuste sotsiaaltöötajate täiendusõppeks.

5. Lapse parimad huvid

Taani sotsiaalteenuste seaduse kohaselt on kohalik omavalitsus kohustatud tagama lapsele vajaliku toe vastavalt lapse parimatele huvidele. Tuge tuleb seega kohandada lapse konkreetsele olukorrale ja vajadustele, seda tuleb anda varakult ja pidevalt, et probleeme saaks võimalikult suures ulatuses lahendada lapse kodus või lapse vahetus keskkonnas. Lisaks peab see tugi lähtuma lapse enda vahenditest.

6. Järelevalve lapsi puudutavates menetlustes tehtud otsuste üle ja nende otsuste täitmisele pööramine

Kriminaalõiguses on ette nähtud, et kui politseile teatatakse väidetavast kuriteost, on politseil üldine kohustus anda kannatanule juhtnööre ja teavet, muu hulgas õiguse kohta saada õigusabi.

Kohtuotsuseid, mis on tehtud tsiviilasjades, milles on hagejateks lapsed, pööravad täitmisele täitmiskohtud tavaliste täitmismäärade kohaselt. Lastest hagejatel puudub menetlusteovõime ja seega peavad neid esindama nende vanemad või eestkostjad, kes teostavad lapsest hageja õigusi.

Perekonnaasjades pööravad lapse hooldusõiguse ja elukoha kohta tehtud kohtuotsuseid täitmisele täitmiskohtud. Kohtuotsust ei saa täimisele pöörata, kui lapse vaimne ja füüsiline tervis on suures ohus.

7. Juurdepääs õiguskaitsevahenditele

Kriminaalõiguses on ette nähtud, et kui politseile teatatakse väidetavast kuriteost, on politseil üldine kohustus anda kannatanule juhtnööre ja teavet, muu hulgas õiguse kohta saada õigusabi, ja teavet kaebuste esitamise kohta. Hüvitisnõudeid saab menetleda kriminaalkohtumenetluse käigus.

Laps võib olla hageja staatuses, kuid menetlusteovõime puudumise tõttu ei saa ta iseseisvalt enda nimel siseriiklikesse kohtutesse pöörduda.

Laps võib olla kostja staatuses, kuid kõiki menetlustoiminguid peavad tegema lapse nimel tema vanemad või eestkostja.

Kõik isikud, sealhulgas lapsed, on kohustatud andma kohtumenetluses ütlusi, kui kohus kutsub nad kohtusse tunnistusi andma. Lapse osalemiseks kohtumenetluses tunnistajana ei ole vaja vanema või eestkostja nõusolekut.

Tsiviilkohtumenetluses võivad lapsed olla hageja või kostja staatuses. Lastel ei ole üldiselt menetlusteovõimet ning seetõttu teostavad lastest hagejate ja kostjate õigusi, sealhulgas edasikaebamise õigust, nende vanemad või eestkostjad.

8. Perekonnaelu

Enne võimalike lapsendajatena heakskiitmist uurib ühisnõukogu sekretariaat avaldajaid põhjalikult. Uurimise tulemused esitatakse ühisnõukogule, kes otsustab nende põhjal, kas avaldajaid saab võimalike lapsendajatena heaks kiita.

Taani 2015. aasta detsembri lapsendamiseseadus võimaldab ainult täielikku lapsendamist. Praegu teeb Taani AAB koostööd ainult nende päritoluriikidega, kelle õigus võimaldab kindlat lapsendamist.

Riigisisese lapsendamise kohta on Taani lapsendamiseseaduses sätestatud, et kõigi üle 12aastaste laste lapsendamiseks on vaja nende nõusolekut. Alla 12aastase lapse puhul peab riiklik haldusamet, kui lapse küpsus ja asja laad seda võimaldavad, teatama, kuidas laps lapsendamisse suhtub. Lapsendamisest käsitlevate õigusaktide eest vastutab sotsiaal- ja siseminister.

[Lapsesõbralik õigusemõistmine Taanis](#) (499 Kb) [en](#)

Viimati uuendatud: 30/07/2020

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Alaalistele õigused kohtumenetluses - Eesti

1. Lapse õigus- ja teovõime

Tsiviilseadustiku üldosa seaduse kohaselt on kõikidel isikutel õigusvõime. Alla 18aastastel isikutel on piiratud teovõime. Kohus võib vähemalt 15aastase lapse piiratud teovõimet laiendada, kui see on lapse huvides ja lapse arengutase seda võimaldab. Eestis on iseseisvalt kohtusse pöördumise vanuse alampiir 15 aastat.

2. Juurdepääs kohandatud menetlustele

Kohtusüsteemide kohta saab teavet asjakohaselt e-õiguskeskkonna teabelehel.

Kriminaalvastutuse eest (14 aastat) nooremate kuriteo toime pannud lastega tegelevad alaalistele komisjonid. Nende komisjonide otsuste peale esitatud vaided vaatab läbi maavanem ja tema otsuste peale esitatud kaebused halduskohus halduskohtumenetluses. Kui asi on olnud kohtu menetluses vähemalt üheksa kuud ja kohus ei ole mõjuva põhjuseta teinud vajalikku menetlustoimingut, on võimalik taotleda sobiva abinõu tarvitusele võtmist. Kui asja arutamine lükatakse poolte nõusolekuta edasi kauemaks kui kolm kuud, võivad pooled selle otsuse edasi kaevata. Kehtestatud on erinormid ajutise õiguskaitse meetmete kohta, mida kohus saab lapse kaitseks ja hagi tagamiseks määrata, ning seadusega on ette nähtud erand erivajadustega laste ülekuulamisest.

3. Valdakonnälesed aspektid

Lastekaitset korraldavad Vabariigi Valitsus, lastekaitse nõukogu, sotsiaalministeerium, sotsiaalkindlustusamet, maavanemad ja kohalikud omavalitsused, kelle ülesanded on sätestatud lastekaitse seaduses.

4. Spetsialistide koolitus

Kohtunike koolitust korraldab koolitusnõukogu, mis tegutseb Eesti kohtute seaduse kohaselt Riigikohtu haldusalas. Eesti Advokatuur on Euroopa Advokatuuri liige ja vahetab teiste liikmesriikidega selle kaudu koolitusteavet.

5. Lapse parimad huvid

Lapse huvidel on viidatud paljudes õigusaktides. [Lastekaitse seaduses](#) (§ 21) on sätestatud kohustus lähtuda lapse parimatest huvidest kui esmatähtsast kaalutlusest.

6. Järelevalve lapsi puudutavates menetlustes tehtud otsuste üle ja nende otsuste täitmisele pööramine

Kuna lastel ei ole menetlusteovõimet, ei teavita kohus neid kohtuotsusest ja selle täitmisele pööramisest isiklikult. Kui kohtuotsus muutub täidetavaks, saab lapse seaduslik esindaja esitada kohtutäiturile täitmisavalduse. Täitemenetlusega seotud teabe edastamist lapsele peetakse seadusliku esindaja kohustuseks.

7. Juurdepääs õiguskaitsevahenditele

Eestis esindavad tsiviilkohtumenetluses osalevaid lapsi nende seaduslikud esindajad, kellest eeldatakse, et nad tegutsevad lapse parimates huvides. Seega võivad lapse seaduslikud esindajad põhimõtteliselt esitada kohtule lapse nimel (hagi)avaldusi ja edasikaebusi ilma lapse nõusolekuta. Seadusest saab siiski järeldada, et laps võib esitada kohtule (hagi)avalduse või edasikaebuse ka iseseisvalt. Üldiselt eeldatakse, et ta seaduslik esindaja liitub sellega kohe. Hagita perekonnaasjades on vähemalt 14aastasel lapsel, kes saab menetlusest piisavalt aru, õigus kohtulahendeid edasi kaevata oma seadusliku esindaja kaasabit.

8. Lapsendamise, sealhulgas rahvusvahelise lapsendamise kord

Lapsendada sooviv isik esitab maavalitsusele soovivavalduse. Kui maavalitsus on veendunud, et lapsendamise tingimused on täidetud, esitab lapsendada sooviv isik kohtule lapsendamisavalduse. Lapsendamisavaldus esitatakse lapsendatava elukoha järgsele kohtule. Kui lapsendaja või lapse elukoht ei ole Eestis, ei otsusta kohus lapsendamist ilma Eesti Vabariigi Sotsiaalministeeriumis moodustatud rahvusvahelise lapsendamise komisjoni nõusolekuta. Vähemalt 10aastast last võib lapsendada üksnes tema enda nõusolekul.

[Lapsesõbralik õigusemõistmine Eestis](#) (469 Kb) [en](#)

Viimati uuendatud: 31/07/2020

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Alaalistele õigused kohtumenetluses - Kreeka

1. Lapse õigus- ja teovõime

Kreekas on kriminaalvastutuse iga 15 aastat. Õigusrikkumise toime pannud 12–15aastasel lapsel on õigus esitada haldusotsuse peale kaebus. Kui laps saab 17aastaseks, on see õigus ainult lapsel endal.

Iseseisvalt kohtusse pöördumise vanuse alampiir on tööasjades 15, varjupaiga-, rände-, halduskaristuste ja terviseasjades 18, lapsendamise lõpetamise asjades 12, hagita menetlustes 16 ning kõikides muudes asjades 18 aastat, kui lapsel ei ole piiratud menetlusteovõime.

2. Juurdepääs kohandatud menetlustele

Kreekas tegutseb igas esimese astme kohtus ja igas alaealisi puudutavatele kriminaalasjadele spetsialiseerunud apellatsioonikohtus alaalistele asjade kriminaalkohtunik, alaalistele asjade eeluurimiskohtunik ja alaalistele asjade prokurör. Alaalistele asjade kriminaalkohtunist koosnev alaalistele asjade kohus menetleb alaalistele õigusrikkujatega seotud asju.

Lisaks kaitsevad alaealisi iga esimese astme kohtu juurde moodustatud alaalistele kaitse ühingud, millesse kuuluvad kohtunikud, prokurörid, sotsioloogid, õpetajad jne.

Iga esimese astme kohtu ja mõne apellatsioonikohtu juurde on loodud perekonnakohtunist koosnevad kojad. Need kohtunikud on spetsialiseerunud perekonnaõigusele, mis tähendab, et tsiviilasjade kohtunikuna tegutsedes menetlevad nad ainult perekonnaasju. Nad määratakse neid ülesandeid täitma kaheks kuni neljaks aastaks.

Haldusõiguses puuduvad erisätted perekonnaõiguse ja alaalistele kohta ja selles ei ole ette nähtud eriasutusi perekonnaõiguse või alaalistele tarvis.

3. Valdakonnälesed aspektid

Sotsiaalteenistused ja perekonnohoidjad teevad igas etapis omavahel tihedat koostööd. Kohtunikele koostatakse aruandeid ja toimuvad seansid psühholoogidega, mistõttu jõuab asi kohtunikuni küpses etapis. Vajaduse korral võib kohtunik alati nõuda, et spetsialist võtaks lapse ja/või tema vanemad eriuurimise alla, et kontrollitaks põhjalikult nende elamistingimusi ja perekeskkonda.

4. Spetsialistide koolitus

Õiguslase baaskoolituse raames ei käsitleta perekonnaõigust teistest õigusvaldkondadest eraldi. Perekonnaõigus on aga selliste asutuste nagu riikliku kohtunike kooli, justiitsministeeriumi, advokatuuri, akadeemiliste ringkondade jne korraldatava täiendusõppe osa. Sellele valdkonnale spetsialiseerunud kohtunikke ja prokuröre julgustatakse neis teadlikkuse suurendamise meetmetes osalema.

Piiriülene koolitus tagatakse tavaliste kanalite, st Euroopa õiguslase koolituse võrgustiku (EJTN), Euroopa Õigusakadeemia (ERA) või muude Euroopa tasandil õiguskoolitusega tegelevate organite või asutuste kaudu.

5. Lapse parimad huvid

Kõik riiklike asutuste või üksuste ning kohtute meetmed ja tegevused peavad lähtuma lapse parimate huvide põhimõttest. Kohtus on selle põhimõtte juhtumipõhine kohaldamine kohtuniku ülesanne.

6. Juurdepääs õiguskaitsevahenditele

Nagu täiskasvanutelegi, tagatakse kriminaal- või tsiviiliasja menetlemises osalevatele lastele kõik õigused ja teavitatakse neid kõikidest menetlustoimingutest, mis võivad neid ees oodata. Mis puudutab konkreetselt kriminaalmenetlust, võib prokurör selle pärast lapse ülekuulamist n-ö külmutada, kui sellega saab vältida tema isiku korvamatut kahjustamist.

7. Perekonnaelu

Kreeka õiguse kohaselt peavad konkreetse lapse lapsendamisest huvitatud isikud esitama lapse elukoha järgsele esimese astme kohtule avalduse, et lapsendamine õiguslikult välja kuulutatakse. Bioloogilised vanemad peavad andma isiklikult kohtuniku ees nõusoleku, et avaldajad tohivad nende lapse lapsendada. Oma nõusoleku peab andma ka vähemalt 12aastane lapsendatav. Tunnistaja peab kohtuistungil tunnistama, et avaldajad on suutelised konkreetse lapse eest hoolitsemise ja teda kasvatama, võttes muu hulgas arvesse nende haridust ja rahalisi vahendeid. Sama kehtib rahvusvahelise lapsendamise kohta. See kord on sätestatud Kreeka tsiviilseadustiku artiklis 1542 ja sellele järgnevatel artiklites ning Kreeka tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklis 800.

Lapsendada saab nii alaealisi kui ka täisealisi isikuid. Täisealiste isikute lapsendamine on erandlik ja puudutab üksnes kuni neljanda astme sugulasi, st nõbusid (Kreeka tsiviilseadustiku artikkel 1579). Lisaks saab abielus täisealisi isikuid lapsendada üksnes nende abikaasa nõusolekul (Kreeka tsiviilseadustiku artikkel 1583).

Riigisisest ja rahvusvahelist kohtulikkude lapsendamismenetlust on pädev teostama lapse elukoha järgne esimese astme kohus mitmeliikmelises koosseisus (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 800). Spetsiaalselt rahvusvaheliseks lapsendamiseks on loodud ka rahvusvahelise lapsendamise keskasutus, mis kuulub Kreeka tööministeeriumi haldusalasse (seaduse nr 3868/2010 artikkel 19).

Lapsesõbralik õigusemõistmine Kreekas (326 Kb) [en](#)

Viimati uuendatud: 25/04/2023

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Alaealiste õigused kohtumenetluses - Hispaania

Hispaania põhiseaduse artikli 12 kohaselt algab täisiga Hispaanias 18. eluaastast. Hispaanias peetakse alaealiseks/lapseks kõiki alla 18aastasi isikuid.

1. Lapse õigus- ja teovõime

Iseseisvalt kohtusse pöördumise vanuse alampiir on Hispaanias 18 aastat.

Üksnes täieliku teovõimega alaealsed saavad iseseisvalt kohtusse pöörduda. Üldiselt saavutatakse täielik teovõime 18aastaselt, ent kohtu või vanemate loal või abielumise korral ka 16aastaselt. Mõnes piirkonnas on võimalik täielik teovõime saavutada 14aastaselt.

Kriminaalvastutuse iga on Hispaanias vastavalt alaealiste kriminaalvastutust reguleerivale seadusele 14 aastat. Kriminaalvastutuse east nooremate (Hispaanias alla 14aastaste) laste suhtes kohaldatavad meetmed on vabatahtlikud või neid võetakse asendushooldusele paigutamise valdkonnas.

2. Juurdepääs kohandatud menetlustele

Alaealiste asjade kohtud: erikohtud, hispaania keeles *Juzgados de menores* menetlevad vastavalt 12. jaanuari 2000. aasta alusseadusele nr 5/2000, mis reguleerib alaealiste kriminaalvastutust, 14–17aastaste isikute toime pandud kuri- ja väärtegu. Alaealiste õigusrikkujate vastu algatatud kriminaalmenetlusi teostavad sellele valdkonnale spetsialiseerunud kohtunikud ja prokurörid.

Prokuratuur vastutab alaealistele seadusega antud õiguste kaitsmise eest. Meetmed, mida saab võtta 14–17aastaste alaealiste õigusrikkujate suhtes, on koondatud eraldi seadusesse (12. jaanuari 2000. aasta alusseadus nr 5/2000, mis reguleerib alaealiste kriminaalvastutust).

Kui kuriteo toimepanija on noorem kui 14aastane, ei kohaldata eelnimetatud alaealiste kriminaalvastutust reguleerivat alusseadust, vaid tsiviilseadustiku konkreetseid artikleid ja muid kehtivaid õigusnorme.

Kohtuasju, milles lapsed on kannatanud või tunnistajad, menetlevad tavakohtud. Seadusega on ette nähtud laste vanusele vastavad konkreetset kaitsemeetmed, näiteks annavad kõige haavatavamad lapsed ütlusi spetsialiseerunud psühholoogile ja ütlused salvestatakse, et neid ei tuleks kohtus korrata ning et vältida lapse ja väidetava kuriteo toimepanija vastastamist.

Tsiviilõigus: esimese astme kohtud (*Juzgados de Primera Instancia*) menetlevad laste hagsid tsiviilkohtumenetluse normide alusel ja lisaks on loodud üksnes perekonnaküsimusi menetlevad erikohtud – perekonnohoidjad (*Juzgados de Familia*).

Prokuratuuril on õigus osaleda laste või puudega inimestega seotud tsiviilkohtumenetlustes, kuni neile määratakse eestkostja.

Kuigi alaealistel puudub üldiselt iseseisvalt tsiviilkohtumenetluse algatamise võime, on seaduses sätestatud, et kui meede võib mõjutada nende huve ja nad on piisavalt küpsed, tuleks nad ära kuulata. Seda tuleb igal juhul teha, kui nad on vähemalt 12aastased.

Lahuselu- või lahutusmenetluse käigus võtab kohus alati arvesse lapse parimaid huve.

Lapsi puudutavad haldusmenetlused käsitlevad järgmist: lastekaitse, lapsendamine, varjupaik, ränne, tervis, haridus, halduskaristused.

3. Õigus- ja poliitikameetmed põhjendamatute viivituste vältimiseks lastega seotud kohtuasjade menetlemisel

Selleks et vältida üldiselt ja kõikides jurisdiktsioonides viivitusi alaealisi puudutavates menetlustes, on 15. jaanuari 1996. aasta alusseaduses nr 1/1996 alaealiste õiguskaitse kohta (LOPJM) sätestatud, et kohtu- või haldusmenetluses on alaealiste ilmumine asjaomasesse asutusse või nende ülekuulamine esmatähtis ja toimub nende olukorrale ja arengule kohandatud viisil, vajaduse korral kvalifitseeritud spetsialistide või ekspertide abil. Seejuures tagatakse alaealiste eraelu puutumatuse ja kasutatakse neile arusaadavat keelt ning ülekuulamine toimub kättesaadavas ja asjaoludele kohandatud vormis. Alaealisi teavitatakse nii küsimuste sisust kui ka nende ütluste tagajärgedest ning ülekuulamisel järgitakse täielikult kõiki menetluslikke tagatiseid.

Kriminaalasjad: kehtivad õigus- ja poliitikameetmed on olenevalt asjaoludest erinevad: laps kui kannatanu ja laps kui õigusrikkuja.

Tsiviilõigus: hagejad võivad kohtult taotleda esialgse õiguskaitse abinõu kohaldamist. Üldjuhul ei saa lapsed kohtult iseseisvalt esialgse õiguskaitse abinõude kohaldamist taotleda ja vajavad oma seaduslike esindajate abi.

Kui perekonnaasi puudutab lapsi, kohaldatakse tavaliselt enne kohtuotsuse tegemist asjaomaste laste parimates huvides esialgse õiguskaitse abinõusid, nt seoses hooldusõiguse, toidu, külastamise ja rahalise toetusega.

4. Lastele suunatud tugimehhanismid ja menetlused ning lapse parimad huvid

Hispaania õigusaktid sisaldavad mõningaid olulisi sätteid, mis tugevdavad alaealiste õiguste teostamist hõlbustavaid meetmeid, ja neis on kehtestatud asjakohane *alaealisi välisriikide kodanikke* käsitlev õigusraamistik, milles tunnustatakse Hispaanias elavate – olenemata nende haldusstaatusast – alaealiste välisriikide kodanike õigust haridusele, tervishoiule ja sotsiaalteenustele alaealiste Hispaania kodanikega samadel tingimustel. *Avalik-õiguslike asutuste kaitse all olevate alaealiste* puhul tunnustatakse nende ravikindlustusstaatust ametiülesande korras.

Avaliku sektori asutused on kohustatud tagama haavatavate rühmade, nt saatjata alaealiste, rahvusvahelise kaitse vajadusega isikute, puudega laste ning seksuaalse kuritarvitamise, seksuaalse ärakasutamise, lapsporno või inimkaubanduse ohvrite kaitse ja nende seaduses sätestatud õiguste järgimise.

LOPJMis on haldusmenetluse juhtpõhimõttena sätestatud laste kaitsmine kõigi vägivallavormide, sealhulgas perevägivalla, soolise vägivalla, inimkaubanduse ja suguelundite moonutamise eest. Lastest koduvägivalla ohvrite kaitse on üks 28. juulil 2015 avaldatud uue laste ja noorukite kaitse seaduse alussambaid.

Selliste juhtumite korral on pädevad justiitsministeeriumi või autonoomsete piirkondade haldusalaske kuuluvad ohvriabiüksused. Need üksused hindavad iga ohvri olukorda eraldi, et teha kindlaks tema konkreetsed kaitsevajadused ning anda talle õigus-, psühholoogilist ja sotsiaalabi, et minimeerida esmast ja vältida teisest ohvristamist. Osutatakse konkreetselt lastele mõeldud tugiteenuseid.

Seoses laste osalemisega kohtumenetluses tunnustatakse Hispaania õiguses alaealiste õigust olla ilma vanuse, puude või muude asjaolude alusel diskrimineerimata igal juhul ära kuulatud nii perekonnas kui ka igas asjassepuutuv haldus-, kohtu- või lepitusmenetluses, mille tulemusel tehtav otsus mõjutab nende isiklikku, perekonna- või sotsiaalset elu, võttes nende vanusest ja küpsusest olenevalt nõuetekohaselt arvesse nende arvamust. Seepärast peab laps saama selle õiguse teostamist võimaldavat teavet arusaadavas keeles ja tema olukorrale kohandatud lihtsas vormis.

Kuna lapse parimate huvide põhimõte on esmatähtis, võttes arvesse materiaalõigust, üldist tõlgendamispõhimõtet ja seda põhimõtet kui menetlusnormi, tuleb Hispaania õiguse (LOPJM) kohaselt võtta kõik laste huvides olevad meetmed ja tagada eelkõige lapse eraelu puutumatus kaitse.

Üldiselt tuleb lapse parimaid huvisid hinnata ja kindlaks teha iga lapse puhul eraldi, võttes arvesse kõiki teda puudutavaid asjaolusid.

Lapse parimate huvide määratlus ja kriteeriumid on üksikasjalikult sätestatud LOPJMi artiklis 2.

5. Järelevalve lapsi puudutavates menetlustes tehtud otsuste täitmise üle

Laps kui kuriteo toimepanija: lapsi käsitlevate kriminaalõigusnormide peamine eesmärk on laste taasintegreerimine ühiskonda. Seda tuleb hõlbustada haridusmeetmete ja spetsialiseerunud töötajatega. Lapsesõbraliku õigussüsteemi tagamine pärast kohtumenetlust kuulub suurel määral autonoomsete piirkondade pädevusse. Neil lasub peamine vastutus vajalike rehabilitatsioonimeetmete, üldkasuliku töö ja hariduse eest.

Laps kui kannatanu: kuriteoohvritest lastele osutatakse nende konkreetsele juhtumile kohandatud sotsiaalteenuseid.

Tsiviilõigus

Lapsed saavad olla tsiviilkohtumenetluse pooled ja seepärast teavitatakse neid kohtulahenditest ja nad saavad taotleda kohtuotsuse täitmisele pööramist. See kõik toimub nende seaduslike esindajate kaudu (sest lastel puudub menetlusteovõime), välja arvatud juhul, kui on tegemist täieliku teovõimega alaealistega.

Laps kui kostja: lapsed võivad vastutada nende endi sõlmitud lepingute rikkumise eest oma isikliku varaga.

6. Juurdepääs õiguskaitsevahenditele

Oluline on märkida, et Hispaania õiguse kohaselt kehtib kõikides jurisdiktsioonides sama vahenditele juurdepääsu kord (nt juurdepääs meetmetele, millega kaitletakse lapse õigusi vanematega tekkinud huvide konflikti korral).

Kriminaalõigus

Edasikaebõiguse süüdistuse esitamisest loobumise otsuse korral: Hispaania seaduses nr 4/15 on sätestatud väga ulatuslik alaealiste ohvrite kaitse õigusraamistik.

Kõikidel lastel on õigus saada teavet, esitada kaebusi, apellatsioon- või kassatsioonkaebusi ning nõuda kahjutasu või muud hüvitist selle kriminaalmenetluse käigus või järel, milles laps on kannatanu. Lapsel, kellel ei ole piisavalt rahalisi vahendeid, on õigus saada tasuta õigusabi.

Tsiviilõigus

Oma õiguste kaitsmiseks ja tagamiseks saab laps:

taotleda pädeva avalik-õigusliku asutuse kaitset ja eestkostet,

teavitada olukorrast prokuröri,

esitada ombudsmanile kaebusi,

taotleda avalike haldusasutuste pakutavaid sotsiaalseid ressursse,

taotleda õigusabi ja kaitsja määramist,

esitada laste õiguste komisjonile kaebusi.

Seadusega on ette nähtud, et huvide konflikti korral määratakse kohtulik eestkostja.

Tsiviilkohtutes saab vaidlustada alaealiste kaitse kohta tehtud haldusotsuseid.

[Lapsesõbralik õigusemõistmine Hispaanias](#) (606 Kb)

Viimati uuendatud: 17/01/2024

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Alaealiste õigused kohtumenetluses - Prantsusmaa

1. Alaealise teovõime

Alla 18aastane alaealine on Prantsuse õiguse järgi kohtumenetlusteovõimetu. Oma õigusi saab ta teostada seadusliku esindaja kaudu (tavaliselt vanemad). Alaealised tuleb kaasata kõikidesse neid puudutavatesse ja neid mõjutavatesse otsustesse, võttes arvesse nende vanust ja suutlikkust otsuse sisust aru saada.

2. Juurdepääs kohandatud menetlustele

Alaealistega seotud küsimustega peavad tegelema vastava ettevalmistusega isikud, eeskätt alaealiste asjade kohtu spetsialiseerunud kohtunikud. Noorte õiguskaitse teenistus ja asjaomased ühingud võivad sekkuda alaealistega seotud menetlustesse.

Seadusega on reguleeritud ka alaealise ja tema vanemate vahelised konfliktiolukorrad. Konflikti korral võib määrata sõltumatu isiku alaealise ajutiseks esindajaks (*administrateur ad hoc*).

Kriminaalasjades on alaealisel õigus pidada nõu advokaadiga ilma oma vanemate nõusolekuta. Õigusabi osutatakse tasuta. Advokaati peetakse alaealise esimeseks teabeallikaks ning tema ülesanne on alaealist abistada ja teda kaitsta. Advokaadil on õigus nõuda kohtuistungil kuulutamist kinniseks, samuti võib ta nõuda, et alaealine paigutataks nii, et ta ei näe süüdistatavat, et täiendavad meditsiinilised uuringud asendataks toimiku uuesti läbivaatamisega või et teatud uurimismenetlusi (näiteks vastandamist) ei viidaks läbi.

– **Kui alaealine on kahtlustatav või süüdistatav**, võib juhul, kui mõnd tema õigust on rikutud, menetluse ja kinnipidamise tühistada. Alaealist (kes on vanem kui 10aastane) võib kinni pidada eriväljaõppe saanud spetsialisti järelevalve all alaealistele ettenähtud kinnipidamiskohas.

– **Kui alaealine on tunnistaja**, peavad kohtunikud ja politseiametnikud võtma arvesse tema haavatavust. Alla 16aastastelt alaealistelt ei ole õigust nõuda vande andmist.

– **Ohvrist alaealise suhtes kohaldatakse erilist kaitset**. Lisaks sellele, kui alaealine on tsiviilhageja, on tal õigus kantud kahju eest nõuda kahjutasu koos intressidega. Kui süüdimõistetud süüalune ei ole maksejõuline, võib ohvrile maksta hüvitist **ohvriabi tagatisfondist**, (sõltuvalt asjaoludest), kuriteoohvrite hüvitiskomisjoni (Commission d'indemnisation des victimes d'infractions (CIVI)) vahenditest ja/või kuriteoohvrite hüvitiste abiteenistuse (SARVI) fondist.

Tsiviilasjades esindab alaealist üldjuhul tema seaduslik esindaja. Kui alaealise ja vanemate vahel on huvide konflikt, määratakse esindaja (*administrateur*). Vanemad võivad viieteistkümne päeva jooksul esindaja määramise otsuse edasi kaevata.

Teatud olukordades on seadusega sõnaselgelt ette nähtud, et alaealine võib tegutseda iseenda nimel (eeskätt olukorras, kui teda valitseb oht jääda ilma kasvatusabist või kui tegemist on avaliku dokumendi taotlusega põlvnemise tuvastamiseks, täieliku teovõime omandamise taotlusega või saatjata välismaalasest alaealise kodakondsuse tuvastamise taotlusega).

3. Seadused ja meetmed, millega püütakse vähendada viivitusi alaealistega seotud asjades

Kriminaalasjades võib vabariigi prokurör alaealiste asjade kohtus menetletavate kohtuasjades nõuda viivitamata kohtu ette ilmumist, et kohtuistung saaks toimuda kümne päeva kuni kahe kuu jooksul. Selline menetlus on võimalik vaid juhul, kui faktiliste asjaolude uurimine ei ole konkreetsete kuritegude puhul enam vajalik, võttes arvesse alaealise vanust ja ette nähtud karistust. Teiselt poolt võimaldab lühendatud etteteatamistähtajaga kohtusse ilmumine nõuda vabariigi prokuröril alaealiste asjade kohtus istungi toimumist ühe kuni kolme kuu jooksul.

Tsiviilasjades ei ole kehtestatud erisätteid menetluse kiirendamiseks esimese astme kohtu menetlustes, mis hõlmavad alaealisi, kuid juhul, kui alaealiste asjade kohtu otsus kaevatakse edasi, on seaduses sätestatud, et kohtuasja tuleb kohtuistungil menetleda eelisjärjekorras.

4. Laste toetamisega seotud erimeetmed ja -menetlused ning lapse parimad huvid

Alaealiste huvid on lapsi puudutavates kohtumenetlustes kesksel kohal. Seaduses korraldatakse sageli üle, et kohtunik peab oma otsuses lähtuma eelkõige alaealise lapse huvidest. Kohtunik peab võtma arvesse lapse perekondlikku, sotsiaalset ja majanduslikku olukorda ning tema väljendatud seisukohti. Samas ei ole protokollid või suuniseid, kus lapse parimad huvid oleks määratletud.

Kriminaalasjades peavad piirkondlikud ametiasutused kohut teavitama, kui alaealine on ilmselgelt väärkohtlemise ohver või kui on alust seda arvata. Kui alaealine on seksuaalse väärkohtlemise ohver, peab vabariigi prokurör viivitamata sellest alaealiste asjade kohut teavitama ning taotlema kasvatusabi kohaldamist.

Alaealiste väärkohtlemise või ebainimlikes tingimustes hoidmisega seotud juhtudel ei kohaldata ametisalaaduse hoidmise kohustust. Mitmel alaealiste vastu suunatud kuriteol on pikemad aegumistähtajad, mis hakkavad kulgema alles alates alaealise täisealiseks saamisest. Kui kohtumenetluses süüdistatav on alaealine, kuulutatakse kohtuistung kinniseks. Kohtuistungil materjali avaldamine on keelatud.

Tsiviilasjades on alaealiste asjade kohtunik juhul, kui alaealine on ohustatud, pädev võtma vastu otsuseid kasvatusabi küsimuses. Lisaks sellele antakse tsiviilseadustiku sätetega laialdane otsustuspädevus perekonnaasjade kohtunikule, kes peab eeskätt silmas pidama „alaealiste laste huvide kaitset“.

5. Alaealisi puudutavate otsuste täitmine

Kriminaalasjades on alaealise vanemad ja advokaat otse kaasatud kõikide meetmete rakendamisse. Teatavate meetmete kohaldamiseks võib anda korralduse alaealiste asjade kohtunik või eeluurimiskohtunik asja uurimisetapis (10–18aastaste alaealiste puhul kasuperekonda või hooldeasutusse paigutamine, käitumiskontroll, kahju hüvitamine, lõimimine töö või õppe kaudu; 13–18aastaste alaealiste puhul: eelvangistus, kohtukontroll, kodus oleva elektroonilise järelevalvega).

Alaealiste asjade kohus võib määrata 10–18aastase alaealise üleandmise vanematele, kahju hüvitamise, katseajaga tingimisi karistuse, töö või õppe kaudu lõimimise, kasuperekonda või hooldeasutusse paigutamise või kohtuliku kaitse kohaldamise. 13–18aastase alaealiste puhul võib täiendavalt kohaldada noomitust või hoiatust, lepitusmenetlust, lõimimist töö või õppe kaudu (mis võib 16–18aastaste alaealiste puhul olla üldkasulik töö), käitumiskontrolli või õiguskaitsemeetmeid. **10–18aastastele alaealistele** võib määrata järgmisi karistusi: keeld viibida teatud kohtades, keeld kohtuda teatud isikutega, kasuperekonda või hooldeasutusse paigutamine ning viimase võimalusena **üle 13aastastele alaealistele** vabadusekaotus (arestimaja alaealiste jaoks mõeldud osakonnas või spetsiaalses alaealiste kinnipidamiskohas, kus on tagatud eriettevalmistusega spetsialistide kohalolek).

Tsiviilasjades kuuluvad otsused, mis on seotud vanemliku vastutusega, elatisega või ohustatud alaealise kaitsega, viivitamatule täitmisele. Sõltuvalt alaealise suutlikkusest otsuse sisust aru saada vastutavad enamikul juhtudel otsuse täitmise eest alaealise vanemad. Kui alaealine on vanematega konfliktiolukorras ja juhul, kui kohus ei ole selles küsimuses eraldi otsust teinud (näiteks eestkostja määramisega), määratakse lapse huvides võetud meetmete täitmiseks esindaja (*administrateur*).

6. Lapsendamine

Lapsendamine toimub mitmes etapis: loa saamine lapsendamiseks, kontakti loomine lapse ja lapsendaja vahel ning kohtumenetlus, mille tulemusel tekib põlvnemissuhe. Prantsusmaal on kaks lapsendamise liiki: mittetäielik lapsendamine (säilib esialgne põlvnevus) ning täislapsendamine (kohaldatakse üksnes alla 15aastaste alaealiste puhul, mille puhul esialgne põlvnevus asendub adoptiivvanemate põlvnemisega).

Mõlemal juhul on pädevaks kohtuks esimese astme või apellatsioonikohus (*tribunal de grande instance*) ning lapsendamisotsus tehakse vaid juhul, kui see on alaealise huvides. Üle 13aastane alaealine peab oma lapsendamisega nõustuma.

Lastesõbralik õigusemõistmine Prantsusmaal (749 Kb)

Viimati uuendatud: 30/07/2020

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Alaealiste õigused kohtumenetlustes - Horvaatia

Laste õigus- ja teovõime

Horvaatia lastel on õigus- ja teovõime (võime omada õigusi ja kanda kohustusi) ja kohtuvaidlustes osalemise võime (võime olla kohtumenetlustes hageja /kaebaja või kostja/vastustaja). Lapsed omandavad õigusliku teovõime (võime sõlmida lepinguid ja tekitada õigustagajärgi, mida nad harilikult tekitaksid alles pärast 18-aastaseks saamist) ainult juhul, kui nad abielluvad, saavad lapse (alates 16. eluaastast) või sõlmivad töölepingu (alates 15. eluaastast).

Juurdepääs erimenetlustele

Lastega seotud **kriminaalmenetlustes** võivad osaleda järgmised sidusrühmad:

lasteombudsman (*pravobranitelj za djecu*);

siseministeeriumi alluvuses töötavad spetsialiseerunud politseiametnikud, kes on saanud lapsohvrite või alaealiste õigusrikkujatega tegelemise alase väljaõppe;

noortekohtud ja -kohtunikud lapsi puudutavates kriminaalmenetlustes;

prokuratuuris töötavad noortele spetsialiseerunud prokurörid;

lapsi puudutavatele menetlustele spetsialiseerunud advokaadid (tavaliselt kaitsja rollis), kelle määrab vajaduse korral Horvaatia advokatuuri (*Hrvatska odvjetnička komora*) nimekirja alusel kohtu eesistuja;

sotsiaaltöötajad, kellel on lapsi puudutavates kriminaalmenetlustes oluline osa;

spetsiaalsed lastepoliitlikud ja -haiglad;

hulk asjaomasele valdkonnale spetsialiseerunud vabaühendusi, muud kui õigusvaldkonna eksperdid (noortekohtutes ja prokuratuuris), vabatahtlikud jne.

Lapse või alaealise (kuni 23. eluaastani) osalemist kohtumenetluses, kui laps on kuriteo toimepanija, reguleerib noortekohtute seadus (*Zakon o sudovima za mladež*).

Tsiviilmenetlusi, sh lastega seotud tsiviilmenetlusi korraldavad esimese astme kohtud (*općinski sudovi*), kuna puuduvad erikohtud, mis lahendaksid üksnes lapsi ja alaealisi puudutavaid kohtuvaidlusi. Esimese astme kohtud on pädevad menetlema elatist, abielu kehtivust või tühisust, abielu kehtetuks tunnistamist ja lahutust, isaduse või emaduse tuvastamist või vaidlustamist ning lapse isikuhooldusõigust ja vanemlikku hoolitsust käsitlevaid asju.

Sotsiaalhoolekandekeskused (*Centri za socijalnu skrb*) on avalik-õiguslikud asutused, kelle töö on lapsi kaitsta ja toetada ning kes võivad mõjutada kohtu otsuseid. Kohtumenetluses võib sotsiaalhoolekandekeskustel olla menetlusosalise staatus või nad võivad osaleda menetlusse astujatena. Kuna nende keskuste tähtsus laste kaitsmisel kohtumenetluses on suur, on neil lapse parimate huvide edendamiseks mitmesuguseid võimalusi.

Lasteombudsman on sõltumatu asutus, kes annab aru üksnes parlamendile ning kelle ülesanne on kaitsta laste õigusi ja huve, teha nende järgimise üle järelevalvet ning neid edendada.

Horvaatias ei ole erikohtuid ega -asutusi, mis tegeleksid haldusmenetluses ainult laste ja alaealiste huvidega. Praegustel halduskohtutel (*upravni sudovi*) on üldine pädevus haldusvaidluste, sealhulgas lapsi/alaealisi puudutavate haldusvaidluste lahendamiseks.

Kõik pädevad asutused, mis osalevad kriminaalmenetlustes, kus lapsed või alaealsed on süüdistatavad või ohvrid, peavad tegutsema kiiresti ja viima oma töö lõpule niipea kui võimalik. Noortekohtute seaduse (*Zakon o sudovima za mladež*) kohaselt on alaealiste ja noorte täiskasvanute vastu algatatud kriminaalmenetlused või laste õigusliku kaitsega seotud kohtuasjad kiireloomulised ning neid tuleb alustada ja neis tuleb asjakohaseid otsuseid teha põhjendamatult viivitusega. Alaealiste õigusrikkujate vastu algatatud kohtumenetlused ning politsei ja prokuröri menetlused ja uurimistegevus on kiireloomulised.

Viivitusi alaealistele määratud karistuste täitmisele pööramisel tuleb minimeerida ning kohtul on kohustus alustada sellist menetlust põhjendamatult viivitusega, kui kohtuotsus on muutunud lõplikuks ja selle täitmisel ei ole õiguslikke takistusi.

Menetlused, milles otsustatakse lapse isiklike õiguste üle, on kiireloomulised ja asja esimene arutamine peab toimuma 15 päeva jooksul pärast menetluse algatamist. Ajutisi meetmeid, vanema hooldusõigust, suhtlusõigust ning lapse tagastamist käsitlevates menetlustes tuleb teha otsus ja toimetada see kätte 30 päeva jooksul pärast menetluse algatamist. Teise astme kohus teeb ja toimetab otsuse kätte 30 päeva jooksul pärast apellatsioonkaebuse saamist kuupäeva.

Kriminaalmenetluse seadustiku (*Zakon o kaznenom postupku*) kohaselt on lapsohvri või alaealise ohvri õigus olla ära kuulatud, anda ütlusi ja osaleda kriminaalmenetluses. Lisaks on lastel või alaealistel õigus saada teada olulistest faktilistest asjaoludest, esitada kuriteo ja kriminaalmenetlusega seotud tõendeid ning neil on kaebõigus. Neil on õigus esitada kahtlustatavatele, tunnistajatele ja ekspertidele kohtuistungil küsimusi ning esitada nende ütluste kohta märkusi ja selgitusi.

Praktikas hindavad lapse parimaid huve lastekaitsemenetluses osalevad eksperdid, kes võivad teha kohtule ettepaneku lapse kaitseks võetavate meetmete kohta. Lapse parimate huvide hindamine tugineb sotsiaaltöötajate, psühholoogide, õpetajate jt selliste isikute põhimõtetele ja töömeetoditele.

Lapse õiguste kasutamise Euroopa konventsiooni täitmise tagamiseks võib kohus määrata lapsele eriesindaja, kui vanemliku vastutuse kandjal ei ole huvide konflikti tõttu õigust last esindada. Eriesindaja on tavaliselt advokaat, kellel on asjakohased kogemused lapsi puudutavates menetlustes. Eriesindaja võidakse määrata teatavates kohtumenetlustes, mis puudutavad lapse või alaealise vahi alla võtmist, abielulahutust või lapsendamist ning lapse isiklike õiguste ja huvide kaitset.

Lapse parimate huvide kaitse on üks põhimõtetest, mis on sätestatud Horvaatia põhiseaduses, kus on muu hulgas märgitud, et vanematel lasub vastutus oma laste kasvatamise, heaolu ja hariduse eest ning nad peavad tagama, et nende lapsed kasutavad oma õigust täielikule ja harmoonilisele isiklikule arengule. Asjakohaste õigusaktide kohaselt peab riik kandma erilist hoolt orbude ja vanemate poolt hooletusse jäetud alaealiste eest ning igaühel on kohustus lapsi kaitsta ja teavitada pädevaid asutusi lastele tekitatud võimalikust kahjust. Noortel, emadel ja puudega inimestel on töö õigus erikaitsele. Igaühel peaks olema võrdne juurdepääs haridusele. Kohustuslik haridus on seaduse kohaselt tasuta.

Järelevalve lapsi puudutavates menetlustes tehtud otsuste täitmise üle

Horvaatia on vastu võtnud kuritegudes ja väärtegudes süüdi mõistetud alaealistele määratud karistuste täideviimise seaduse (*Zakon o izvršavanju sankcija izrečenih maloljetnicima za kaznena djela i prekršaje*).

Selle seaduse eesmärk on sätestada

lapsele/alaealisele kriminaalmenetluses määratud karistuste, eelkõige parandusmeetmete, alaealiste kinnipidamisasutuses kinnipidamise ja turvameetmete täideviimise tingimused ning

lapse/alaealise toime pandud väärteo eest määratud karistuse täideviimise tingimused.

Pädeva sotsiaalhoolekandekeskuse esindajatel on kuriteo toime pannud laste/alaealiste nõuetekohase kohtlemise tagamisel oluline roll.

Sotsiaalhoolekandekeskus vastutab ka laste kohtusse kutsumise, neile parandusmeetmete määramise ning vajaliku teabe ja toe tagamise eest.

Parandusmeetmete eesmärk on pakkuda alaealisele õigusrikkujale kaitset, hoolt, abi, järelevalvet ning üld- ja kutseharidust, mis läbi mõjutatakse alaealise kasvatust ja üldiste isikuomaduste arenemist ning parandatakse tema vastutustunnet, et vältida süütegude kordumist.

Parandusmeetmete liigid on järgmised: kohtulik noomitus, erikohustused (näiteks kannatanult vabanduse palumine, kuriteoga tekitatud kahju hüvitamine või heastamine lapsele võimalikus ulatuses, korrapärane koolikäimine, töölt mitte puudumine, võimetele ja eelistustele vastava kutsealaga seotud väljaõppes osalemine, töökoha vastuvõtmine ja säilitamine, sissetuleku kasutamine parandusmeetme halduri järelevalve all ja nõustamisel, humanitaarorganisatsiooni töös või kohalikus keskkonnakaitsega seotud tegevuses osalemine, teatavate kohtade või ürituste külastamisest või teatavate halba mõju avaldavate isikutega suhtlemisest hoidumine, lapse esindaja nõusolekul ravis või uimasti- või muu sõltuvuse võõrutusravis osalemine, noorte nõustamiskeskuses individuaalses või rühmatraapias osalemine, kutsehariduskursustel osalemine, ilma sotsiaalhoolekandekeskuse loata pikemaks ajaks oma alalisest või ajutisest elukohast lahkumise keeld, liikluseeskirjade tundmise kontrollimiseks pädeva sõiduksamikeskuse poole pöördumine, ohvrile lähenemise või tema ahistamise keeld), eriline hoolitsus ja järelevalve, eriline hoolitsus ja järelevalve parandusasutuse päevakeskuses viibimise ajal, distsiplinaarkeskusesse või parandusasutusse suunamine, kinnipidamisasutusse suunamine, spetsiaalsesse parandusasutusse suunamine.

Alaealiste kinnipidamisasutuses hoidmine on selle määramiseks vajalike tingimuste, selle kestuse ja eesmärgi ning karistustega seotud piirangute mõistes vabadusekaotuse erivorm. Vanematele alaealistele õigusrikkujatele (s.o alaealised, kes olid kuriteo toimepaneku ajal vähemalt 16-aastased, kuid mitte veel 18-aastased) võib määrata alaealiste kinnipidamisasutuses hoidmise, kui nad on pannud toime kuriteo, mille eest on seadustes nähtud ette vähemalt kolmeaastane karistus, ning kui parandusmeede ei ole kuriteo raskuse ja laadi ning süü suuruse tõttu õigustatud.

Lapsi või alaealisi, kellel õiguslikku teovõimet ei ole, esindab nende seaduslik esindaja, kes annab neile teavet kohtuotsuste ja karistuste täitmise kohta. Kohtul on volitus määrata täitemenetluses kaitsemeetmed, et kaitsta lapsi või alaealisi tarbetu kahju eest, kui on ellu viidud kohtuväline menetlus. Need kaitsemeetmed on sobimatu lähenemise piirangu või osalise lähenemiskeelu seadmine lapse vanemale, vanavanemale, vennale või õele (või poolvennale või poolõele) või lapse abikaasale.

Juurdepääs õiguskaitsevahenditele

a) Kriminaalmenetlus

Igaühel on õigus esitada pädeva kohtu otsuse peale kriminaalmenetluse seadustiku vastavate sätete kohaselt apellatsioonkaebus. Kui kuriteo ohver on laps või alaealine, on tal, nagu prokuröril, süüdistataval ja kaitsjalgi, õigus esitada esimese astme kohtu otsuse peale apellatsioonkaebus. Kannatanu võib esitada apellatsioonkaebuse seoses kohtu otsusega kriminaalmenetluse kulude või kahjunõude kohta. Ent kui prokurör on võtnud süüdistusmenetluse kannatanult kui erasüüdistajalt üle, võib kannatanu kohtuotsuse edasi kaevata ükskõik millisel otsuse vaidlustamise alusel.

Kõik isikud, kellel on õigus edasi kaevata alaealisele karistuse või parandusmeetme määramise otsus või menetluse peatamise otsus, võivad seda teha kaheksa päeva jooksul pärast kohtuotsuse või -määruse kättetoimetamist. Kaitsja või prokurör, abikaasa, otseliinis sugulane, lapsendanud vanem, eestkostja, vend, õde või kasuvanem võib alaealise kasuks edasikaebuse esitada isegi tema tahte vastaselt. Teise astme kohus võib esimese astme kohtu otsust muuta ja alaealisele rangema karistuse määrata üksnes juhul, kui seda on apellatsioonkaebuses taotletud.

b) Tsiviilmenetlus

Kohtumenetluses osalevatel lastel ja alaealistel on õigus esitada tsiviilkohtumenetluse seaduses (*Zakon o parničnom postupku*) ja tsiviilkohustuste seaduses (*Zakon o obveznim odnosima*) sätestatud üldnormide alusel kaebus, apellatsioonkaebus või hagi.

Kuna üldiselt lastel ja alaealistel õiguslikku teovõimet ei ole, teevad laste seaduslike esindajatena nende eest ja nimel tavaliselt toiminguid nende vanemad või eestkostjad. Lapse seaduslikul esindajal on õigus teha lapse nimel kõiki menetlustoiminguid, sealhulgas esitada apellatsioonkaebus.

Apellatsioonkaebuse võib esitada esimese astme kohtu otsuse peale ning apellatsioonkaebus peatab asjaomase kohtuotsuse täitmise. Apellatsioonkaebuse võib esitada tsiviilkohtumenetluse normide olulise rikkumise, faktiliste asjaolude vale või mittetäieliku tuvastamise ning materiaalsoojuste väära kohaldamise tõttu. Esimese astme kohtu otsuse edasikaebamise tähtaeg on üldiselt 15 päeva alates kohtuotsuse kättetoimetamisest.

Lapsendamine

Perekonnaseadus (*Obiteljski zakon*) reguleerib lapsendamist kui piisava vanemliku hoolitsuseta laste perekondliku ja õigusliku hoolduse ja kaitse erivormi, mis loob lapse ja vanemate vahel püsiva suhte ning mis annab lapsendajatele vanemlikud õigused. Lapsendajad peavad olema Horvaatia kodanikud (erandkorras välisriigi kodanikud, kui see on lapse konkreetsetes huvides), vähemalt 21-aastased ja vähemalt 18 aastat vanemad kui lapsendatav laps. Lapsendada saavad abielupaarid ja vallalised elukaaslased ühiselt, üks abikaasa või elukaaslane, kui teine abikaasa või elukaaslane on lapse vanem või lapsendanud vanem, teise abikaasa või elukaaslase nõusolekul, ning isik, kes ei ole abielus või vabaabielus.

Lapsendada saab kuni lapse 18-aastaseks saamiseni. Last saab lapsendada, kui ta vastab lapsendamisele kehtestatud õiguslikele nõuetele ja kui lapsendamine on tema heaolu huvides. Vähemalt 12-aastane laps peab andma lapsendamiseks oma kirjaliku nõusoleku.

Lapsendamismenetlust toimetab võimalike lapsendajate alalise või ajutise elukoha järgne sotsiaalhoolekandekeskus.

Kui lapsendaja või laps on välismaalane, võib lapsendamine toimuda üksnes sotsiaalhoolekande eest vastutava ministri eelneval nõusolekul.

Viimati uuendatud: 19/05/2021

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Alaealiste õigused kohtumenetluses - Küpros

1. Lapse õigus- ja teovõime

Küproses on kriminaalvastutuse iga 14 aastat. Iseseisvalt kohtusse pöördumise vanuse alampiir on kõikide asjade puhul 18 aastat.

2. Juurdepääs kohandatud menetlustele

2.1. Kriminaalõigus

Üldiselt ei ole lapsel menetlusteovõimet ja seega saab ta kohtusse pöörduda üksnes oma vanemate või eestkostja kaudu.

Mis puudutab kohtuid, siis kriminaalasju, milles kannatanuks on laps, menetlevad praegu tavalised kriminaalkohtud. Kehtestatud on aga eriseadused, mis sisaldavad spetsiaalseid lastega arvestavaid sätteid lastest kannatanute ja tunnistajate kaitseks.

2.2. Tsiviilõigus

Puuduvad spetsiaalsed asutused, mis tegeleksid lastega tsiviilkohtumenetluses.

2.3. Haldusõigus

Töö-, hoolekande- ja sotsiaalkindlustusministeeriumi haldusallasse kuuluv sotsiaalhoolekandeamet osutab teenuseid laste kaitsmiseks ja toetamiseks kogu kohtumenetluse jooksul. Kõigi sotsiaalhoolekandeameti osutatavate teenuste ja rakendatavate põhimõtete esmatähtis element on lapse parimad huvid.

2.4. Kehtivad õigus- ja poliitikameetmed põhjendamatu viivituste vältimiseks lapsi puudutavate kohtuasjade menetlemisel

Tsiviilkohtumenetluse algatamiseks või lõpetamiseks ei ole kehtestatud tähtaegu, olenemata sellest, kas asi puudutab last või täiskasvanut.

Tavaliste tsiviilkohtuasjade puhul püüavad kohtud seada esmatähtsaks lapsi puudutavad kohtuasjad, niivõrd kui see on äärmiselt suurt kohtuasjade hulka arvestades võimalik. Esialgse õiguskaitse taotlused lahendatakse põhjendamatu viivitusega.

2.5. Lastele suunatud tugimehhanismid

Tsiviilkohtumenetluse puhul ei ole kehtestatud korda, mis tagaks kohturuumide lastele sobilikkuse, ning ei pakuta psühholoogilist ega muud tuge, välja arvatud juhul, kui tehakse kindlaks erivajadus sellise toe järele.

Puuduvad õigusnormid, mis nõuaksid kohtuistungite kohandamist lapse tempo ja tähelepanu kestusega. Kui kohtus näidatakse pilte või muid materjale, mis võivad lapsele kahjulikult mõjuda, võib kohus määrata, et laps kohtusaalist eemaldataks. Tsiviilkohtumenetluses on ainus kaitsemeede kohtuistungis kinniseks kuulutamine.

3. Valdonnaülesed aspektid

Perevägivallajuhtumite korral teeb sotsiaalhoolekandeamet koostööd kõigi teiste asjakohaste teenistustega, tuginedes ministrite nõukogu poolt 2002. aastal heaks kiidetud teenistustevaheliste menetluste käsiraamatule. Laste seksuaalse kuritarvitamise juhtude korral teeb sotsiaalhoolekandeamet koostööd teiste asjakohaste teenistustega, kohaldades eri valdkondi hõlmavat lähenemisviisi.

4. Spetsialistide koolitus

Küprose politseiakadeemia, mis on Küprose politsei haridust andev asutus, pakub alaealistega seotud juhtumite menetlemist käsitlevaid loenguid kõikidel politseikoolituse tasanditel. Selliseid loenguid, mille eesmärk on kõigi teenistusastmete politseiametnike harimine, pakutakse politseiametnike põhikoolitusprogrammis, edasijõudnute kursustel ja erikursustel.

Sotsiaalteenistuste ametnikud osalevad lastega seotud küsimuste (nt lapse küsitlemine, lapsi puudutavate asjade menetlemine jne) teemalisel algkoolitusel ja täienduskoolitustel.

Üldiste tsiviil- ja kriminaalkohtute kohtunikele ei ole kehtestatud koolitusnõudeid seoses laste kohtlemisega kohtumenetluse käigus. Kohtunikud osalevad üldiselt koolitusseminaridel ja -konverentsidel Küproses ja välisriikides, kui neid korraldatakse.

5. Lapse parimad huvid

Kohtuasjades, milles kohus peab tegema otsuse lapse parimatest huvidest lähtudes, võib kohus arvesse võtta sotsiaalhoolekandeameti koostatud aruannet, mis ei sisalda üksnes sotsiaalhoolekandeameti ametniku tähelepanekuid, vaid ka lapse seisukohti.

6. Järelevalve lapsi puudutavates menetlustes tehtud otsuste üle

Alaealiste õigusrikkujate seadus vaadatakse eeldatavasti põhjalikult läbi, et tagada konkreetsemalt lastele ja noortele soodsad menetlused. See parandab ja tugevdab lapsi puudutavaid menetlusi ning on lapse parimate huvides.

7. Juurdepääs õiguskaitsevahenditele

Laps saab esitada hagi, avalduse, kaebuse, määrus-, apellatsioon- või kassatsioonkaebuse tavamenetluse kohaselt oma vanema, eestkostja või seadusliku esindaja kaudu.

Mis puudutab sellise kriminaalmenetluse käigus või järel esitatavaid kahju hüvitamise või muid hüvitisnõudeid, milles on kannatanuks laps, siis tavalise tsiviilhagi kahju hüvitamise või muu hüvitise nõudes peab esitama lapse nimel tema vanem või eestkostja. Seoses kannatanule hüvitise väljamõistmisega tegeliku kriminaalmenetluse käigus on tavalistel kriminaalkohtutel piiratud pädevus.

Lapse ja tema vanemate või eestkostjate vahelise huvide konflikti korral võib sotsiaalhoolekandamet võtta lapse sotsiaalhoolekandeameti direktori eestkoste alla. Vajaduse korral määrab direktor lapsele seadusliku esindaja.

8. Perekonnaelu

Küprose Vabariigis on võimalik mitut liiki lapsendamine:

riigisisene lapsendamine,

rahvusvaheline lapsendamine,

abikaasa eelmisest abielust sündinud lapse lapsendamine.

Kõikidel lapsendamisjuhtudel seatakse ÜRO lapse õiguste konventsiooni artikli 21 alusel esikohale lapse parimad huvid.

[Lapsesõbralik õigusemõistmine Küproses](#) (572 Kb) [en](#)

Viimati uuendatud: 11/03/2024

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Alaealiste õigused kohtumenetluses - Luksemburg

1. Lapse teovõime

Luksemburgis on iseseisvalt kohtusse pöördumise vanuse alampiir kõikides õigusvaldkondades 18 aastat. Erandiks on täieliku teovõimega alaealised, kes saavad esitada hagisid, avaldusi, kaebusi ja muid pöördumisi enda nimel.

Luksemburgis menetlevad karistusõigusliku vastutuse eest nooremate laste toime pandud õigusrikkumisi erikohtud. Karistusõigusliku vastutuse iga on 18 aastat. Seepärast ei pane alla 18aastane laps Luksemburgi õigussüsteemi kohaselt toime „kuritegusid“, vaid pigem „kuriteoks kvalifitseeruvaid tegusid“, mille korral on kaitse-, hooldus- ja/või haridusmeetmeid pädev kohaldama eripädevusega alaealiste asjade kohus.

2. Juurdepääs kohandatud menetlustele

Kui mõni perekonna- ja lastekaitseasi välja arvata, menetletakse tsiviilasju tsiviilkohtutes. Haldusõiguse valdkonnas spetsialiseeritud perekonna- ja alaealiste asjade kohtuid ei ole. Halduskohtud lahendavad kõnealuses valdkonnas üksnes varjupaiga ja rändega seotud asju.

Erikohtute hulka kuuluv alaealiste asjade kohus (*Tribunal de la jeunesse*) on pädev lahendama lastest kahtlustatavate ja õigusrikkujatega seotud asju ning määrama abi ja kaitset vajavatele lastele kaitsemeetmeid. Alaealiste asjade kohus võtab haridus- ja ennetusmeetmeid. Lastest kahtlustatavaid ja õigusrikkujaid ei käsitata kurjategijatena, vaid kaitset ja abi vajavate lastena. Seepärast ei kohaldata selliste laste suhtes kriminaalõigust.

Prokuratuuri lastekaitse osakond tegeleb üldiselt kõigega, mis mõjutab lapsi ja nende perekondi. Kui kohtumenetlus hõlmab lastest kannatanuid, teevad prokurörid tihedat koostööd kohtupolitsei lastekaitse osakonnaga.

Luksemburgis on lastekaitseasjade menetlemiseks loodud spetsiaalne alaealiste asjade kohus. Alaealiste asjade kohtutes töötavad spetsialiseerunud kohtunikud. Alaealiste asjade kohtunikud on pädevad tagama alaealiste kaitset käsitlevate seaduste kohaldamise. Perekonnaasjade kohtunik on pädev lahendama vanemliku hooldusõigusega seotud asju. Perekonnaasjade kohtunikud teostavad ka järelevalvet seaduslike esindajate või eestkostjate tegevuse üle. Selles rollis võivad perekonnaasjade kohtunikud küsida selgitusi nii lapse seaduslikelt esindajalt ja eestkostjalt kui ka lapselt endalt.

3. Õigus- ja poliitikameetmed põhjendamatute viivituste vältimiseks lapsi puudutavate kohtuasjade menetlemisel

Luksemburgi õiguses puuduvad erisätted, mis tagaksid, et lapsi hõlmavad tsiviilkohtumenetlused toimuksid põhjendamatult viivitusega. Menetlustähtaegade suhtes kohaldatakse üldnorme (täiskasvanute suhtes kohaldatavaid norme). Need normid erinevad olenevalt asja lahendavast kohtust.

4. Lastele suunatud tugimehhanismid ja menetlused ning lapse parimad huvid

Nii täiskasvanud kui ka lapsed võivad saada tasuta õigusteavet [õigusteabeteenistuse](#)lt.

Teenistus võib last toetada õiguskaitsevahendite kasutamisel. Last võib aidata ka advokaat.

Parimate huvide mõistet ei ole kohaldatavates õigusaktides määratletud.

Lapse parimate huvide hindamine kuulub kohtunike pädevusse. Kohtunikud võivad lapse parimate huvide hindamisel arvesse võtta mitmeid tegureid, sealhulgas näiteks lapse heaolu, sotsiaalseid tegureid jne. Olenemata seadusest tulenevast kohustusest, võib kohus lapse parimate huvide kindlakstegemisel arvestada lapse arvamust. Laps võib oma arvamust avaldada, kui teda kuulatakse ära näiteks vanemlikku hooldusõigust käsitlevas tsiviilasjas.

Kõik kohtud peavad järgima rahvusvahelise õiguse akte, näiteks *lapse õiguste Euroopa konventsiooni*, ja Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikat.

5. Järelevalve lapsi puudutavates menetlustes tehtud otsuste täitmise üle

Lapsed ei saa iseseisvalt algatada kohtuotsuse täitmisele pööramise menetlust. Seda saab nende nimel teha nende seaduslik esindaja.

Kui lapsest kostja suhtes on tehtud sissenõudmisotsus, tuleb sissenõue pöörata lapse varale. Nende lastest kostjate suhtes, kes ei täida kohtu otsusest tulenevaid kohustusi, ei saa sunnimeetmena kohaldada aresti.

Lastekaitseasjades saab laps, keda esindab advokaat, taotleda iseseisvalt kohtuotsuse täitmisele pööramist.

6. Juurdepääs õiguskaitsevahenditele

Last, kes soovib esitada üldkohtule hagi, edasikaebuse või kohtuliku kontrolli taotluse, peab esindama tema seaduslik esindaja. Erandiks on täieliku teovõimega alaealised, kes saavad pöörduda kohtusse enda nimel.

Kuna lapse seaduslik esindaja esindab last ja teeb tema nimel kõik toimingud, saab ta esitada (hagi)avaldusi või edasikaebusi ilma lapse nõusolekuta.

Kohus võib määrata eriesindaja, kui vanemate ja lapse vahel on huvide konflikt.

Laps saab advokaadi abil edasi kaevata ka alaealiste asjade kohtu otsuseid.

7. Lapsi abistavad asutused

 Office national de l'enfance (ONE)

Service d'assistance sociale (SCAS) – **Service de la protection de la jeunesse (SPJ)**

 Ombudsman fir Kanner a Jugendlecher (OKaju)

8. Lapsendamine

Luksemburgis saavad lapsendada kõik Luksemburgi elanikud olenemata kodakondsusest ning mitteresidendid, kes soovivad lapsendada Luksemburgi elanikku.

Lapsendamist puudutavaid nõudeid reguleerib lapsendaja(te) kodakondsusriigi õigus.

Kui lapsendajateks on eri kodakondsusest või kodakondsuseta abikaasad, kohaldatakse selle riigi õigust, kus on nende ühine harilik viibimiskoht avalduse esitamise ajal.

Lapsendatavate suhtes kohaldatakse nende päritoluriigi õigust, välja arvatud juhul, kui kavandatud lapsendamine annab neile lapsendaja kodakondsuse.

Kohtualluvuse normide konflikti korral kohaldatakse selle riigi õigust, kus lapsendamine seaduslikult toimub.

Iga lapsendada soovija peab kõigepealt võtma ühendust riikliku haridus-, laste- ja noorteministeeriumiga (MENJE), et esitada lapsendamisavaldus. Enne avalduse esitanute lapsendamiseks sobilikkuse hindamisele eelneb *lapsendamise ettevalmistuskursus*.

Maison de l'Adoption on lapsendamisnõuandeid pakkuv teenistus lapsendamisest puudutatud isikutele (tulevased lapsendajad, lapsendatavad, lapsendada soovivad pered, lapsendamisega seotud töötajad).

See pakub personaalse konsulteerimise kaudu tuge nii lapsendamismenetluse ajal kui ka pärast seda.

Luksemburgi lapsendamismenetlus koosneb eri etappidest.

 [Link õigusaktidele](#)

Lapsesõbralik õigusemõistmine Luksemburgis (inglise ja prantsuse keeles) (989 Kb)

Viimati uuendatud: 10/12/2021

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Alaealiste õigused kohtumenetluses - Malta

Malta õigusraamistik sisaldab eri määratlusi selle kohta, kes on seaduse silmis laps (lapse õigus- ja teovõime).

1. Lapse õigus- ja teovõime

Malta on kriminaalvastutuse iga 14 aastat. Iseseisvalt kohtusse pöördumise vanuse alampiir on kõikide asjade puhul 18 aastat.

2. Juurdepääs kohandatud menetlustele

Kriminaalasjades alaealistega tegelev erikohus on alaealiste asjade kohus. Lastest kannatanuid kuulatakse üle videoühenduse kaudu. Tsiviilkohtumenetlus: alla 18aastased alaealised ei saa olla kohtuasjas hagejaks või kostjaks, välja arvatud vanema, hooldaja või eestkostja kaudu. Lahuselu või abielulahutust käsitlevate kohtuasjade menetlemisel võtab kohus alati arvesse lapse parimaid huve. Lastega seotud halduskohtumenetlused puudutavad järgmist: lastekaitse, lapsendamine, kasuperre paigutamine, saatjata varjupaigataotlejad ja lapsed varjupaigamenetluses.

3. Õigus- ja poliitikameetmed põhjendamatute viivituste vältimiseks lapsi puudutavate kohtuasjade menetlemisel

Kehtivad õigus- ja poliitikameetmed, mille eesmärk on vältida põhjendamatuid viivitusi lastega seotud kohtuasjade menetlemisel, on olenevalt asjaoludest erinevad. Kriminaalasjad: laps kui kannatanu ja laps kui kuriteo toimepanija. Tsiviilõiguslikes perekonnanasjades võetakse arvesse lapse parimaid huve. Mis puudutab alaealistega seotud haldusasju, siis tuleb asendushooldusele paigutamiseks pöörduda alaealiste asjade kohtusse, mis on erikohus.

4. Lastele suunatud tugimehhanismid ja menetlused ning lapse parimad huvid

Malta õiguses ei ole sätestatud üldnormi, mis määraks kindlaks haavatava lapse ülekuulamise tingimused eri kriminaal- või haldusmenetlustes. On seadusi, mis käsitlevad eri seisundeid ja toiminguid kohtutes või kohtulaadsetes asutustes, mis teostavad asjakohaseid haldus- ja kriminaalmenetlusi kooskõlas ÜRO lapse õiguste konventsiooni artikliga 12. Malta võib laps olla tunnistajaks, kuid kohus peab olema veendunud, et lapstunnistaja mõistab valeütluste andmise väärust.

5. Järelevalve lapsi puudutavates menetlustes tehtud otsuste täitmise üle

Järelevalve lapsi puudutavates menetlustes tehtud otsuste üle ja nende täitmisele pööramine oleneb kohtuasja liigist. Malta kriminaalõiguses on sätestatud järgmised meetmed: karistuse määramine, asendushooldusele paigutamine, kriminaalhooldusele määramine ja vangistusest tingimisi vabastamine. Sellistes tsiviilkohtumenetlustes tehtud otsuseid, milles hagejateks või kostjateks on lapsed, pööratakse täitmisele samal viisil nagu otsuseid, mille puhul hagejateks või kostjateks on täiskasvanud. Mis puudutab halduskohtumenetlust, siis ei saa lapsed Malta õiguse kohaselt olla kohtumenetluses kaebajaks või vastustajaks, välja arvatud hooldusõigusega vanema või sellise vanema puudumise korral eestkostja või hooldaja kaudu. Lastekaitseasju saab algatada Agenzija Appoggi õigusosakond või advokaat.

6. Juurdepääs õiguskaitsevahenditele

Malta õiguse kohaselt ei ole lastest kannatanutel kriminaalmenetluses eriõigusi. Õigused tulenevad seadusest ja neid kohaldatakse kõigi kannatanute, olgu laste või täiskasvanute suhtes. Laps saab tsiviil- ja halduskohtumenetluses esitada vanema, hooldaja või eestkostja kaudu hageid, avaldusi, või määrus-, apellatsioon- või kassatsioonkaebusi. Perekonnakohtus toimuv vanema hooldusõigusega isikute vahelises hagita menetluses võidakse lapse huvide esindamiseks määrata lasteadvokaat.

7. Lapsendamine

Malta lapsendamismenetlus koosneb eri etappidest.

Lapsesõbralik õigusemõistmine Malta (366 Kb)

Viimati uuendatud: 31/07/2020

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Alaealiste õigused kohtumenetluses - Portugal

1. Alaealise õigus- ja teovõime

Tsiviilseadustiku (*Código Civil*) kohaselt puudub alaealistel, st isikutel, kes ei ole veel 18aastased, üldjuhul õigus- ja teovõime. Alaealiste õigus- ja teovõimet võib teostada vanemliku vastutuse ja ka eestkoste kaudu. Need on seadusliku esindamise vormid, mille puhul keegi tegutseb alaealise nimel ja huvides. Ka alla 18aastastel noortel puudub üldjuhul õigus- ja teovõime. Neid võivad kohtus esindada nende esindajad, välja arvatud toimingute puhul, mida nad võivad teha isiklikult ja vabalt. Alaealisi, kelle vanemlikku vastutust jagavad mõlemad vanemad, esindavad kohtus nende vanemad ning kohtusse pöördumiseks on vaja mõlema vanema nõusolekut.

Kriminaalõiguse kohaselt kuriteona käsitatavate tegude, mille lapsed ja noored on toime pannud, tagajärgede puhul võetakse arvesse vanusevahemikke, mis sõltuvad erinevate õigussüsteemide kohaldamisest. Kui sellise teo on toime pannud:

alla 12aastane isik, kohaldatakse ohus olevate laste ja noorte kaitse seadusega (*Lei de Proteção de Crianças e Jovens em Perigo*) (1. septembri 1999. aasta seadus nr 147/99) ette nähtud korda, millel on üksnes kaitse-eesmärk;

12–16aastane isik, kohaldatakse kasvatusliku eestkoste seadust (*Lei Tutelar Educativa*) (14. septembri 1999. aasta seadus nr 166/99). Selle seaduse alusel rakendatakse kaitse- ja kasvatuslikke meetmeid, et kasvatada alaealisi seaduse järgimisel ja nende ühiskonda integreerimisel vääril ja vastutustundlikul viisil;

üle 16aastane isik, kannab ta karistusõiguslikku vastutust ja tema suhtes võidakse kohaldada karistust, kusjuures karistusõiguslikku vastutust hinnatakse kriminaalmenetluse seadustiku (*Código do Processo Penal*) alusel. 16–21aastaste noorte suhtes kehtib 23. septembri 1982. aasta dekreetseaduses nr 401/82 ette nähtud kriminaalõiguslik eriskeem.

2. Juurdepääs asjakohastele menetlustele

Portugali kohtustruktuur hõlmab alaealiste erikohtuid, mis tegelevad selliste küsimustega nagu vanemliku vastutuse reguleerimine, ülalpidamiskohustus, lapsendamine, kaitsemeetmete kohaldamine ja muud küsimused. Alaealistega seotud varjupaiga-, sisserände- ja pagulasasju vaatavad läbi halduskohtud. Punktid 3 ja 4 on näited alaealistega seotud kohtumenetluste kohandamisest. Veel üks näide on kriminaalmenetluse seadustiku muudatused, mis tulenevad direktiivi (EL) 2016/800 ülevõtmisest:

inimkaubanduse ning seksuaalse vabaduse ja enesemääramise vastaste kuritegudega seotud menetlustes ei ole alaealistega seotud menetlustoimingud, sealhulgas kohtuistungid, üldjuhul avalikud;

isikul, kes ei ole menetluse pool, on tema õigustatud huvist olenemata keelatud tutvuda kohtutoimikutega asjas, milles kostja on alaealine; süüdistataval alaealisel on õigus sellele, et teda saadavad menetluse ajal vanemliku vastutuse kandjad, nende seaduslik esindaja või *de facto* eestkostja või, kui nende isikutega ei saa ühendust võtta või kui seda nõuavad alaealise huvides erilised asjaolud või menetluse vajadused ning ainult selliste asjaolude püsimise ajal, alaealise määratud ja pädeva kohtuasutuse poolt heakskiidetud muu sobiv isik.

3. Seadused ja meetmed, millega püütakse vähendada viivitusi alaealistega seotud asjades

Tsiviilasjades:

lapsendamismenetluse õiguslik menetlemine on kiireloomuline (8. septembri 2015. aasta seaduse nr 143/2015 paragrahv 32);

tsiviileestkostemenetluse õigusraamistik (*Regime Geral do Processo Tutelar Cível*) (kinnitatud 8. septembri 2015. aasta seadusega nr 141/2015) kohaselt *i)* jätkatakse juhul, kui viivitus võib kahjustada lapse huve, eestkostemenetluste läbiviimist kohtu puhkuste ajal; *ii)* kiireloomulisena käsitatavad määrused antakse välja kõige enam kahe päevaga; *iii)* kui kehtestatakse piirav meede või lisakaristus, millega keelatakse vanematevahelised kontaktid, või kui perevägivald ja peresisese vägivald muude vormide, näiteks laste füüsilise või seksuaalse kuritarvitamise ohvrite õigused ja turvalisus on suures ohus, taotleb prokuratuur 48 tunni jooksul pärast olukorrast teadasaamist alaealise suhtes vanemliku vastutuse teostamist reguleeriva määruse vastuvõtmist või muutmist; *iv)* kohtuistung või -menetlus peab olema pidev ja seda võib katkestada üksnes vääramatu jõu või absoluutse vajaduse tõttu.

Kriminaalasjades:

kasvatusliku eestkoste seaduse (14. septembri 1999. aasta seadus nr 166/99) kohaselt *i)* jätkatakse menetlust, mis puudutab alaealist, kes on paigutatud kaitse alla avalik-õiguslikus või eraõiguslikus asutuses või kinnipidamiskeskusesse või kinni peetud alaealise isiku kohta eksperdiarvamuse saamiseks, kohtupühade ajal; *ii)* kui menetluse hilinemine võib alaealist kahjustada, otsustab kohus põhistatud määrusega, et menetlust käsitatakse kiireloomulisena ja see viiakse läbi kohtupühade ajal; *iii)* kui kohaldatakse kinnipidamismeedet ja see kaevatakse edasi, käsitatakse menetlust kiireloomulisena ja see viiakse läbi kohtupühade ajal; *iv)* kiireloomulisena käsitatavad määrused antakse välja kõige enam kahe päevaga.

4. Lapse toetamise ja tema huvidega seotud erimeetmed ja -menetlused

Tsiviilkohtumenetluses ja vanemliku vastutuse teostamise reguleerimisega seotud asjades tuleb alaealine ära kuulata, kui ta on üle 12aastane või kui ta on noorem ja ta on suuteline aru saada arutatavatest küsimustest, võttes arvesse lapse vanust ja küpsust. Lisaks on laste ärakuulamise ja osalemise põhimõte üks tsiviileestkostemenetluse juhtpõhimõtteid, mida reguleerib tsiviileestkostemenetluse õigusraamistik. Selle raamistiku artikli 5 lõikes 1 on sätestatud, et „õigusasutused võivad lapse huvide kindlaksmääramisel kuulata ära lapsed ja nende arvamust tuleb arvesse võtta“.

Kui laps on **kuriteo ohver**, on kuriteoohvrite põhimääruses (*Estatuto da Vítima*) (kinnitatud 4. septembri 2015. aasta seadusega nr 130/2015, millega võetakse üle direktiiv 2012/29/EL) sätestatud eelkõige

i) lapse õigus olla kriminaalmenetluses ära kuulatud ning arvesse tuleb võtta tema vanust ja küpsust;

ii) advokaadi kohustuslik määramine, kui lapse ja tema vanemate, seadusliku esindaja või *de facto* eestkostja huvid on omavahel vastuolus ning kui sobiva küpsusega laps seda kohtult taotleb, ja

iii) nende ütlusi kriminaaluurimise käigus salvestatakse audio- või audiovisuaalvahendite abil, et neid saaks kasutada kohtumenetluses tõendina. Sel eesmärgil võetakse ütlusi mitteametlikus eraviisilises keskkonnas, et tagada eelkõige spontaansus ja vastuste siirus.

Laste õigus osaleda ja olla ära kuulatud on sätestatud ohus olevate laste ja noorte kaitse seaduses nelja liiki sätetes:

a) sätted, mis käsitlevad 12aastaseid ja vanemaid lapsi;

b) sätted, mis käsitlevad alla 12aastaseid lapsi,

c) sätted, mis ei viita lapse vanusele, ja

d) sätted, mis viitavad ainult küpsuse kriteeriumile.

Üks kasvatusliku eestkoste seadusega ette nähtud eestkostemenetlust iseloomustav üldpõhimõte on laste ärakuulamine (paragrahv 47). Selle seadusega kehtestatakse ka alaealise õigus menetluses osaleda, isegi kui ta on kinni peetud või vahi all; osalemine peab toimuma nii, et alaealine tunneks end vabalt ja nii sundimatult kui võimalik (paragrahv 45).

5. Alaealisi puudutavate otsuste täitmisele pööramine

Üldjuhul pööratakse alaealiste hagejate või kostjate suhtes algatatud tsiviilkohtumenetluses tehtud otsused täitmisele samamoodi nagu otsused, milles samadel tingimustel osalevad täiskasvanud hagejad või kostjad.

Siiski esineb asjaolusid ja olukordi, mis õigustavad konkreetse õigusraamistiku olemasolu. Seoses vanemliku vastutuse teostamise reguleerimisega võib kohtunik juhul, kui esineb otsuse täitmata jätmise oht, anda korralduse jälgida tehnilise nõustamise teenistuste kehtestatud korra rakendamist kindlaksmääratud ajavahemiku jooksul (tsiviileestkostemenetluse õiguslik raamistik). Ülalpidamiskohustuste puhul on elatise maksmise kohustuse täitmata jätmise seadusega karistatav, kuigi kriminaalmenetluse algatamiseks on vaja esitada kaebus (karistusseadustiku (*Código Penal*) artikkel 250).

Karistusõiguse kohaselt asendatakse kasvatusliku eestkostse seaduses ette nähtud kolm ettevaatusabinõud (alaealise tagasiandmine vanematele, seaduslikule esindajale, kasuperale, *de facto* eestkostjale või muule sobivale isikule koos alaealisele pandud kohustustega; alaealise hoidmine avalik-õiguslikus või eraõiguslikus asutuses ja alaealise hoidmine kinnipidamiskeskuses) kohtu algatusel või taotlusel, kui kohtunik jõuab järeldusele, et kohaldatud meetmega ei saavutata kavandatud eesmärgi. Igal juhul vaatab kohus need läbi omal algatusel iga kahe kuu järel.

Kohus määrab oma otsuses asutuse, kes vastutab kohaldatava meetme täitmise järelevalve ja tagamise eest. Välja arvatud juhul, kui seaduses on kindlaks määratud asutus, kes vastutab meetme rakendamise järelevalve ja tagamise eest, võib kohus usaldada meetme jõustamise avalikule teenistusele, hoolekandeaasutusele, valitsusvälisele organisatsioonile, ühingule, spordiklubile või mis tahes muule avalik-õiguslikule või eraõiguslikule üksusele või isikule, keda ta peab asjakohaseks. Määratud asutus peab teavitama kohut seaduses sätestatud tingimustel ja ajavahemike järel või, kui seadus seda ei sätesta, kohtu poolt määratud ajavahemike järel kohaldatava meetme täitmisest ja alaealise kasvatusprotsessi edenemisest ning kõigist asjaoludest, mis võivad õigustada meetmete läbivaatamist.

6. Lapsendamine

Lapsendamine on ilma perekonnata lapse ja isiku või paari vahelise sugulussuhte loomise vorm, mis tuleb otsustada kohtuotsusega. Kohus teeb lapsendamise kohta otsuse ainult siis, kui lapsendamiseks on õigustatud alus; otsus toob lapsele reaalselt kasu; lapsendamine ei nõua lapsendaja(te) teistelt lastelt ebaõiglasi ohverdusi ning on mõistlik eeldada, et lapsendaja(te) ja lapse või noore suhe on sugulussuhtega identne.

Lapsendamisotsusega lapsendatud laps või noor:

omandab lapsendaja(te) lapse staatuse kõigil õiguslikel eesmärkidel, kelle õigused ja kohustused on identsed nendega, mis tulenevad bioloogilisest sugulussuhtest, ning saab lapsendaja(te) perekonna osaks;

perekondlikud suhted ja kontakt sünniperega lõpevad, välja arvatud seaduses sätestatud juhtudel, mis puudutavad eelkõige suhteid bioloogiliste õdede-vendadega, kui lapsendajad on selleks nõusoleku andnud ja kui sellise kontakti säilitamine on lapsendatud lapse huvides;

kaotab oma algsed perekonnanimed ja omandab lapsendaja(te) perekonnanimed;

võib lapsendaja(te) taotlusel ja kui kohus leiab, et see on laste huvides ja hõlbustab perekonda sisse elamist, muuta oma eesnime.

Tsiviilseadustiku kohaselt võivad lapsendada järgmised isikud:

kaks 25aastast või vanemat isikut (isegi kui nad on samast soost), kes on abielus olnud üle nelja aasta (kaasa arvatud vahetult enne abiellumist vabaabiellus veedetud aeg), tingimusel et nad ei ole seaduslikult lahutatud;

üks 30aastane või vanem isik või üle 25aastane isik, kui lapsendatav on tema abikaasa laps.

Tuleb märkida, et üldjuhul:

ei tohiks lapsendaja olla ajal, mil laps või noor on talle ametlikult lapsendamiseks usaldatud, vanem kui 60 aastat;

alates 50. eluaastast ei tohi lapsendaja ja lapsendatava vanuseerinevus ületada 50 aastat, välja arvatud juhul, kui selleks on mõjuvad põhjused ja lapsendatava huvid seda õigustavad (nt kui lapsendatav on teiste lapsendatute õde või vend ning 50aastane vanuseerinevus kehtib ainult lapsendatava suhtes).

Üle 12aastane alaealine peab oma lapsendamisega nõustuma. Kohtunik peab lapsendatava ära kuulama prokuröri juuresolekul tingimustel ja korras, mis on ette nähtud laste ärakuulamiseks tsiviileestkostemenetluses.

Vastavalt 8. septembri 2015. aasta seadusele nr 143/2015 ei või alla 16aastased lapsendatavad taotleda juurdepääsu teabele oma päritolu kohta. Pärast 16aastaseks saamist võib lapsendatav sellist juurdepääsu sõnaselgelt taotleda; kuni 18aastaseks saamiseni on siiski alati nõutav lapsendajate või seadusliku esindaja nõusolek. Kui teabele juurdepääsu taotlus esitatakse mõjuvatel põhjustel, eelkõige juhul, kui kaalul on lapsendatud alaealise tervis, võib kohus vanemate või prokuratuuri taotlusel lubada juurdepääsu teabele lapsendatud alaealise isiku päritolu kohta.

Riiklikke ja rahvusvahelisi lapsendamismenetlusi ning pädevate asutuste sekkumist neisse menetlustesse reguleeritakse 8. septembri 2015. aasta seadusega nr 143/2015.

Viimati uuendatud: 07/04/2024

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Alaealiste õigused kohtumenetluses - Soome

1. Lapse õigus- ja teovõime

Soomes on kriminaalvastutuse iga 15 aastat.

Muudes küsimustes on kohtusse pöördumise vanuse alampiirid 12 (terviseküsimused, asendushooldusele paigutamine), 15 (töö-, varjupaiga-, rände- ja haridusküsimused ning halduskaristused) ja 18 aastat (perekonnaküsimused).

2. Juurdepääs kohandatud menetlustele

Lapsi puudutavad uurimised määratakse võimaluse korral sellistele politseiametnikele, kes on läbinud asjakohase koolituse või omavad selles valdkonnas kogemusi. Suuremates politseijaoskondades on olemas lastevastaste kuritegude uurimisele spetsialiseerunud üksused või politseiametnikud. Üldjuhul suunatakse lastevastaste kuritegude uurimine kõikides politseijaoskondades uurijatele, kellel on asjaomased ametialased oskused ja konkreetne pädevus selliste kuritegude uurimiseks.

Prokuratuurides on kehtestatud eriprokuröride süsteem, et tagada eriteadmised spetsialiseerumisvaldkonnas ning säilitada ja arendada prokuröride kutseoskusi. On olemas rühm eriprokuröre, kes on spetsialiseerunud laste- ja naistevastasele vägivalle. Nad koolitavad oma pädevusvaldkonnas teisi prokuröre.

Lapsi puudutavad uurimised määratakse võimaluse korral ametnikele, kes on läbinud asjakohase koolituse või kellel on selles valdkonnas kogemusi.

Lasteombudsman edendab laste huvisid ja laste õiguste rakendamist üldiselt, kuid ei tegele üksikjuhtumitega.

3. Lastele suunatud tugimehhanismid ja menetlused

Alates 2016. aastast saab kohtus tõendina kasutada ka 15–17aastase kannatanu videosalvestist, kui kannatanu vajab erikaitset.

Kriminaaluurimise seaduse kohaselt peab kriminaaluurimisasutus vajaduse korral arsti või muu eksperdiga nõu, kas alla 18aastase lapse suhtes võib uurimismeetmeid kohaldada.

Üldjuhul küsitlevad lapsohvreid ja -tunnistajaid politseiametnikud, kes on läbinud asjakohase koolituse või kellel on selles valdkonnas kogemusi. Küsitleda võib ka tervishoiutöötaja.

Suuremate linnade ülikoolide kliinikumide juures on olemas eriotstarbelised eksperdikeskused, mis on spetsialiseerunud alaealiste kuriteoohvrite ülekuulamisele. Politsei teeb nende keskustega tihedat koostööd.

4. Spetsialistide koolitus

Justiitsministeerium korraldab regulaarselt kohtunike, kohtutöötajate ja õigusabiametnike täienduskursusi lapsepsühholoogia, õiguspsühholoogia, ohvrite õiguste, inimõiguste ja seksuaalselt kuritarvitatud ohvrite erivajaduste alal. Koolituskursustel võivad osaleda kõik prokurörid.

Riigiprokuratuur korraldab koolitust prokuröridele, kes tegelevad laste seksuaalse ja füüsilise kuritarvitamise juhtumitega. Teemad hõlmavad lapse arengut, lastepsühholoogiat ja lapse küsitlemist.

Politseiametnike koolitus hõlmab lastepsühholoogiat, suhtlusoskusi ja lapse küsitlemist. Eksperdi kvalifikatsioon antakse neile spetsialistidele, kes on läbinud riikliku politsei ameti erikoolituse.

5. Juurdepääs õiguskaitsevahenditele

Prokuröri otsuse peale süüdistust mitte esitada saab esitada kaebuse peaprokurörile, kellel on õigus algatada asjaolude uus läbivaatamine.

6. Perekonnaelu

Lapsendamisprotsessi esimene etapp on lapsendamisnõustamine, mida pakuvad kohalike omavalitsuste sotsiaalhoolekandeadesutused ja rahvusvahelise organisatsiooni Save the Children Soome liige Pelastakaa Lapset. Lapsendamisnõustamine on klientidele tasuta. Lapsendamisloa taotluse ja lapsendamisavalduse esitamise korral koostab lapsendamisnõustaja kirjaliku aruande lapsendamisnõustamise toimumise kohta. Aruanne sisaldab vajalikku teavet asjaosaliste ja nende olukorra kohta.

Lapsendamisnõukogu teeb aruande põhjal otsuse lapsendamisloa andmise kohta. Alaealise lapse lapsendamiseks on vaja lapsendamisnõukogu luba nii riigisisese kui ka rahvusvahelise lapsendamise korral. Luba kehtib kaks aastat. Taotlejad võivad taotleda loa kehtivuse pikendamist.

Lapsendamist on ainult ühte liiki. Pärast lapsendamiseks loa andmist käsitletakse lapsendatut lapsendajate, mitte endiste vanemate lapsena.

Lapsendamisluba ei ole vaja, kui lapsendatav on tulevase lapsendaja abikaasa laps või laps, kelle eest hoolitsemise ja kelle kasvatamisega tulevane lapsendaja on juba muidu väljakujunenud viisil tegeleenud.

Üldjuhul peavad välisriigist pärit lapse lapsendajad lisaks lapsendamisnõustamisele alati taotlema rahvusvahelisi lapsendamisteenusi. Selliseid teenuseid osutavad Helsingi linna sotsiaalteenuste osakond, Pelastakaa Lapset ja Interpedia.

Protsessi lõpus otsustab lapsendamise kohus.

[Lapsesõbralik õigusemõistmine Soomes](#) (534 Kb)

Viimati uuendatud: 04/08/2020

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Alaealiste õigused kohtumenetluses - Rootsi

1. Iseseisvalt kohtusse pöördumise vanuse alampiir

Rootsis on kriminaalvastutuse iga 15 aastat. Perekonna-, töö- ja rände- ja varjupaigaküsimustes ning seoses halduskaristustega saavad kohtusse pöörduda vähemalt 18aastased isikud. Haridusküsimuste korral on see vanus 16 aastat ning terviseküsimuste korral (ainult juhul, kui asi puudutab kohustuslikku psühhiaatriaasutusse paigutamist või psühhiaatrilist sundravi) ja seoses asendushooldusele paigutamise 15 aastat (kuigi sel juhul on lapsed tavaliselt kostjad, mitte hagejad).

2. Eri- ja pädevad asutused

Rootsis ei ole alaealiste õigusrikkujatega tegelevaid erikohtuid. Alla 15aastaseid lapsi ei saa kohtu alla anda. Nendega tegelevad sotsiaalteenistused.

Õigusemõistmine 15–18aastaste laste üle toimub üldkohtutes. Rootsis on olemas üld- ja halduskohtud, mis töötavad paralleelselt. Halduskohtud menetlevad haldusotsuste peale esitatud kaebusi.

Tsiviilasju ning hooldusõigust, elukohta ja suhtlusõigust käsitlevaid kohtuasju menetlevad üldkohtud. Rootsis puuduvad eriasutused, mis tegeleksid lastega tsiviilkohtumenetluses. Enamik perekonnaõiguslikke vaidlusi kuulub üldkohtute pädevusse.

3. Kehtivad õigus- ja poliitikameetmed põhjendamatute viivituste vältimiseks lapsi puudutavate kohtuasjade menetlemisel

Kui last kahtlustatakse kuriteos, tuleks vanemaid või muid lapse hooldusõigusega isikuid kuriteost ja lapse küsitlemisest teavitada niipea kui võimalik.

Vanemad peaksid küsitlemisel kohal viibima. Kui tegemist on raske kuriteoga, tuleks kuriteost võimalikult kiiresti teavitada ka sotsiaalteenistusi, kes peaksid küsitlemisel kohal viibima. Uurimist ja kohtumenetlust kohandatakse vastavalt noortele kahtlustatavatele. Kohtumenetlus tuleks ellu viia mõistliku aja jooksul. Kehtib ka üldnorm, mille kohaselt tuleb asjakohased otsused teha ja menetlust alustada põhjendamatute viivitusteta, kui asi puudutab lapse hooldusõigust, elukohta ja suhtlusõigust.

4. Lastele suunatud tugimehhanismid ja menetlused ning lapse ärakuulamise tagamise viisid

Kohtumenetluse poolteks võivad olla nii lapsed kui ka täiskasvanud. Seega on kuriteoohvritest lastel täiskasvanutega sama õigus olla ära kuulatud ja osaleda kohtumenetluses. Juhul kui lapse teave sündmuste kohta on eriti oluline (kui laps on kannatanu), peaks küsitlemisel kohal viibima või lapse ütluste väärtuse kohta märkusi esitama lastepsühholoogia või ülekuulamispsühholoogia ekspert. Tunnistajatel ei ole õigust olla ära kuulatud, olenemata sellest, kas tunnistaja on laps või täiskasvanu. Tunnistajad ei ole kohtumenetluse pooled ja neil ei ole kriminaalmenetluses muud rolli, kui vajaduse korral rääkida, mis juhtus.

5. Eri valdkondi hõlmav lähenemisviis

Eri asjaosalised, nagu politsei, prokuratuur, tervisteenistused ja sotsiaalteenistused, peavad tegema koostööd. Kui laps on vägivallohver, lasub peamine vastutus koostöö eest sotsiaalteenistustel. Enamik kohalikes omavalitsusüksustes on loodud nn nõuanderühmad, millesse kuuluvad sotsiaalteenistuste, prokuratuuri, politsei, laste tervishoiuteenistuste ning laste- ja noortepsühhiaatriateenistuste esindajad ning mis teevad otsuseid jõupingutuste ja tegevuse kavandamise koordineerimise kohta ning otsustavad, millises järjekorras eri asjaosalised peaksid midagi tegema, kui lapse vastu on esitatud kuriteoteade. Kui laps on kuriteoohver või kui teda kahtlustatakse kuriteo toimepanemises, peavad politsei ja prokuratuur alati koostööd tegema. Koostööd tehakse ka sotsiaalteenistuste ja muude asjaosalistega.

6. Kehtivad meetmed, millega tagatakse lapse parimate huvide esikohale seadmine või nende esmajärjekorras arvesse võtmine

Rootsi õiguses on sätestatud, et üldkohtud peavad esikohale seadma lapse parimad huvid, mis tähendab, et kohus peab arvesse võtma iga lapse parimaid huve. Hooldusõigust, elukohta ja suhtlusõigust käsitlevates kohtuasjades teeb kohus otsuse lapse parimatest huvidest lähtudes. Rootsi haldusõiguses ei ole aga sätestatud üldpõhimõtet, mille kohaselt peavad asutused või halduskohtud võtma arvesse lapse parimaid huvisid või et lapse parimatele huvidele tuleb pöörata erilist tähelepanu. Selle poolest erineb haldusõigus seega tsiviilõigusest. Valdkondlike õigusaktidega on siiski kehtestatud põhimõte, et mõnes konkreetses haldusvaldkonnas tuleb eri määral arvesse võtta lapse parimaid huve.

7. Järelevalve lapsi puudutavates menetlustes tehtud otsuste üle ja nende otsuste täitmisele pööramine

Alla 15aastaseid lapsi ei saa nende toime pandud kuritegude eest kriminaalkorras vastutusele võtta. Aluspõhimõtte kohaselt tuleks noorte õigusrikkujate suhtes kõigepealt kohaldada sotsiaalteenistuste meetmeid, mitte mõista neile vanglakaristust või määrata neid kriminaalhooldaja järelevalve alla. Kehtestatud on erikaristused, mida kohaldatakse ainult noortele, 15–21aastastele õigusrikkujatele. Noortele, 18–21aastastele õigusrikkujatele määratakse sageli samad karistused mis täiskasvanutele. Kui õigusrikkuja pani kuriteo toime enne 21aastaseks saamist, tuleks karistuse määramisel eraldi arvesse võtta tema noorust. Tsiviilkohtu otsuste täitmisele pööramist käsitlevad sätted on laste ja täiskasvanute puhul samad. Kui vastaspool ei täida oma kohtuotsuse- või muu kohtulahendi kohaseid kohustusi, võib pool esitada Rootsi täitmisasutusele kohtuotsuse või muu kohtulahendi täitmisele pööramiseks tähtsavalduse. Perekonnaseadustik sisaldab sätteid hooldusõigust, elukohta ja suhtlusõigust käsitlevate kohtuotsuste ja muude kohtulahendite ning muude selle seadustiku kohaldamisalasse kuuluvate otsuste täitmisele pööramise kohta. Selliste kohtuotsuste või muude kohtulahendite täitmisele pööramisel tuleks esikohale seada lapse parimad huvid.

8. Juurdepääs õiguskaitsevahenditele

Kehtib üldine, st mitte üksnes lapskannatanute õigus süüdistuse esitamisest loobumise otsus vaidlustada. Seda saavad siiski teha üksnes asjassepuutuvad isikud. Nii lapskannatanud kui ka täisealised kannatanud saavad nõuda õigusrikkujalt hüvitist (kahju hüvitamist). Mis puudutab tsiviilõigust, siis kuna lastel ei ole üldiselt menetlusteovõimet, saavad nad esitada hagi, avalduse, kaebuse või määrus-, apellatsioon- või kassatsioonkaebuse üksnes oma seadusliku esindaja kaudu.

9. (Lapse või täiskasvanu) lapsendamist reguleerivad üldnormid

Lapsendamisotsused teeb kohus. Avalduse esitab (esitavad) lapsendada sooviv(ad) isik(ud). Kohus kontrollib, kas lapsendamine on võimalik.

Lapsendamiseks ei tohi luba anda, kui lapsendamine ei ole lapse huvides.

[Lapsesõbralik õigusemõistmine Rootsis](#) (255 Kb) [en](#)

Viimati uuendatud: 31/07/2020

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.